

S a a l i
Kodumaa jutustaja № 1.

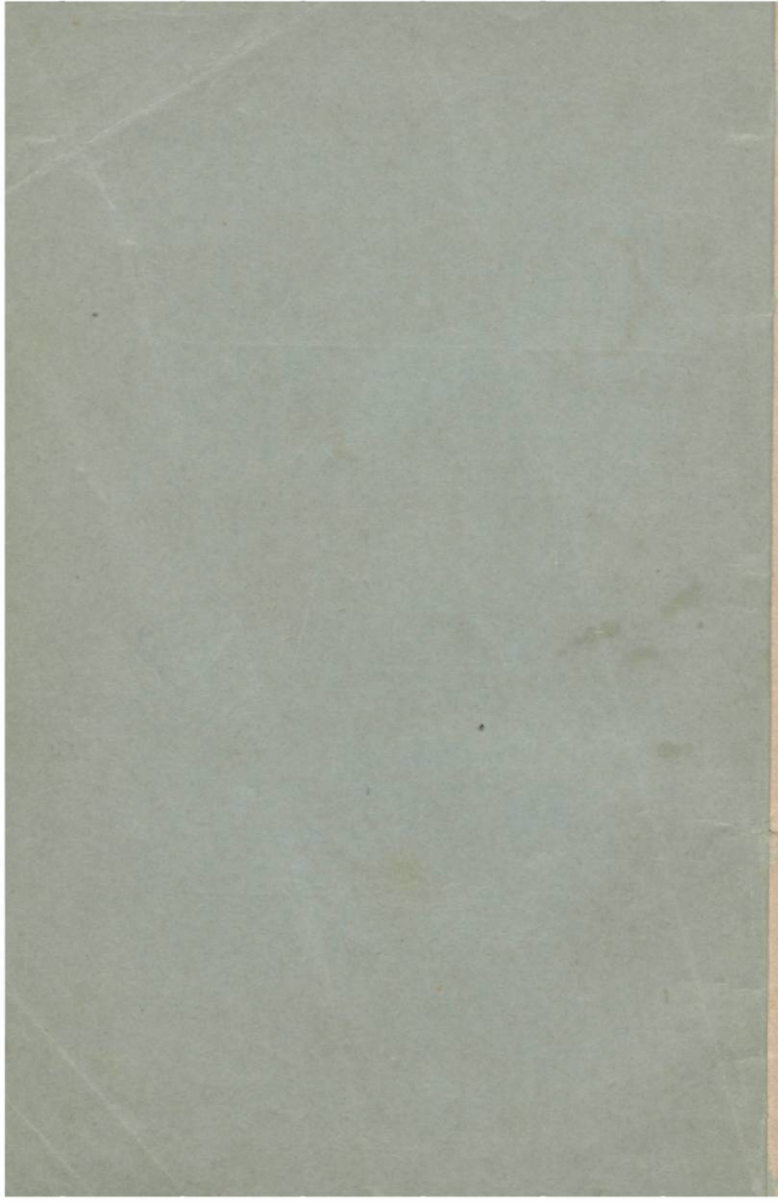
Hudu ja Meeta.

Jutustus wanast ajast.

Rakweres.

P. Erna raamatukaupluse kulguga.

1892.

Hudu ja Meeta.

Zutustus wanast ajast.

Kirjutanud

A. Saal.

Rakweres.

P. Erna raamatukaupluse kulguga.

Дозволено Цензурою Дерить, 25. Ноября 1891 г.

ENSV TA Fr. R. Kreutzvaldi nim.
Kirja- ja kirjallisuustieteiden
ARHIIVILÄÄMÄTUKOKOUS

J. R. 2356

1. Unenägu.

Hirm ja ahastus täitis Tallinna elanikka, sest kuus päewa juba seisis Gesti malewa linna ümber ja ei lastnud ühtegi hingelist sisse ega välja. Mitu korda oli linna sõjawägi waenlasi tagasi katsunud lüüa, aga kõik katsed olivad nurja läinud. Sga mees linnas teadis, mis neil oodata on, kui väljaspoolt abi ei tule. Ühel pimedal ööl olivad saadikud laewaga Daanimaale saadetud Tallinna ümberpiiramisest sõnumid wiima ja kuningalt abi otsima, aga torm näis waenlaste poolt olema, sest teise päewa õhtul töiwad wahutawad laened abi otsima saadetud laewatükid linna all randa.

Gestlased nägiwad seda ja nende rõõm oli otsata. Taewa wäed olivad nende nõuus, nende asi oli õige, — julgus hinges ja lootus südames kaswis. Neg oli tulnud, millal nad oma kadunud priiust tagasi wõisfiwad wõita, mis Daanlased ja Sakslased neilt poole aastasaja eest riisunud. Kaks inimese põlwe olivad nad neid ahelaid kannud, mida nende wanemad ei tunnud. Wõitjate käsi ei olnud weel igale poole üle terme maa ulatanud ega ära häwitada suutnud, mis tugewaste kaswis ja hukatust ähwardas. Raugel hommitu pool Gestimaal sügawa metsa keskkel elas weel Maniwalde sugu, noor würstipoeg Uudu, kelle soontes

ta kuulsa esiwanema veri woolas. Palaw isamaa ja rahwa armastus oli teda suureks kaswatanud, muinasjutulised wanemate waprud teod julguse tuld ta südamesse külwanud ja rahwa wilets saatus teda unes ja ilmsi peastmise plaanidega täitnud. Poole aastasaja sees oli ära kurnatud rahwas jälle kosunud ning nii kaugele suurdunenud, et wõera wäewalla teotawad aheld maha raputada wõis katjuda.

Ja nii ka sündis. Noor würst pani oma wana isa sõjasarwe hüüdma, tema truud alamad kogusiwad ta ümber kocku ja töotasiwad wiimse weretilgani oma kadunud priiuse eest wõidelda ning isamaa kingud ja hiied wõerastest isandatest puhastada. Wägewalt laenetas waimustuse woog üle maa ja kiskus enesega ühes, kes aga piiki jaambut jõudis kanda. See oli kõik nõnda ruttu ja wagusi sündinud, et Tallinna linnalased enne sellest midagi ei teadnud, kui nad juba linna müüridelt, mis sel korral weel walmis ei olnud, waenlasti eneste ümber nägiwad.

Seitsmendama päewa õösel linna ümberpiiramisest saadik nägi rikas kodanik Junging und, mis peasemist kuulutas. Järgmisel päewal wara hommitul kutsus ta linna ülemad ja wanemad kocku ja andis neile teada:

„Meie oleme kõige suuremas hädas, waenlased kipuwad suure wäega meie linna kallale. Nad on sealt poolt tulnud, kust keegi ei teadnud karta. Nad ei ole küll õppinud sõjamehed, aga nad pole ka mitte palgalised, kes kõliseja kulla pärast oma mõõka tõmbawad — nad on iseeneste pärast wäljas. Meist sõdib iga üksik mees

iseene eest — oma priiuse, oma hea käekäigu, oma enese ja tema omaksete elu ja wara eest. Nemad ei hooli oma elust; nad ohwerdavad kõik wõidu eest; nad tulewad jampsliku julgusega ja surma põlgamisega meie wastu wälja — meie ülemeele ümberkäimine nende kõige kallima warandusega — priiusega — on nad põlema wihaga täitnud; meie ei ole seda ennem määrganud; nüüd loidab juba sõjatuli üle maa, ahwardab meid häwitada; nüüd oleme kadunud, kui abi wäljast ei tule.“

Koosolejad tundsiwad küll, et kõnelejal õigus oli, ja nad teadsiwad ka, et neile abi nii pea ei saa tulema. Raskel ajal on hea nõuu kallis.

— Mis peame meie tegema? küsisiwad koosolejad nõuutumalt.

— Meie wõime peastetud saada, wastas Junging.

— Rudawiisi? küsiti mitmelt poolt korraga, ja koosolejate nägudel paistis lootuse kiir.

— Ma olen und näinud.

— Sa oled und näinud? Und wõib igaüks näha. See ei peasta weel ühtki.

— Aga minu unenägu peastab wistist, finnitab Junging, kui teie aga seda töotate täita.

— Meie tahame kõik teha, mis wõimalik, töotasiwad koosolejad. Räägi, mis ja unes nägid?

— Ma olin ühe kõrgustiku peal, hakkas Junging kõnelema, seal tuli üks munga riietes halli peaga mehike mu juurde ja rääkis minuga müristawal healel. Mulle tuli arusaamata hirm peale, mu liikmed hakkasiwad warisema ja mu hingamine läks raskeks. Ta

tõstis oma käe üles ja näitas kaugele taeva piiri poole. Ma filmasin seal helepunast koitu. Ma waatasin kaua selle paistuse poole, mis iga filmapilguga ikka punasemaks läks ja viimaks werekarwaliseks jäi. Siis tõusiwad sealt weremereft kohutawad inimeste näod üles, ikka rohkem ja rohkem arwu järrele. Nad kandsiwad käes tuld ja weriseid noolisiid ning hakkasiwad neid ühe kõrgema koha poole wälja pilduma, kus inimesed suures segaduses endid nende eest ära katsusiwad peita. Mu süda hakkas ikka weel rohkem wärisema. „Kes on need ehmatawad inimese kujud?“ küsisin ma mungalt. — „Need on tasujad!“ wastas ta lühidelt. „Mis keegi on külwanud, seda peab tema ka löikama. Ükski patt ei jää nuhtlemata.“ Ma waatasin ülespoole, kuhu tasujad tormasiwad. „Kas tunned seda linna seal ülewal?“ küsis munk minult. Ma tundsin teda. See oli meie Tallinna linn ja need põgenejad seal sees meie linna kodanikud — meie ise! „Meie oleme hirmsas hädas, pea on tule ja noolte külwajad linna all ja siis on linnal ots,“ hädaldasin ma surma hirmus. „Kes wõib meid peasta, enne kui kõik hilja on?“ Munk waatas naeratades minu otsa, nagu rõõmustaks ta minu kartuse üle. Ma tahtsin talle selle eest mõnda libedat sõna ütelda, aga mu sõnad jäiwad suhu kinni. Munk kaswis ruttu suuremaks ja ikka furemaks ja ma tundsin ära, et ta mitte igapäewane furelik inimene ei ole, waid niisugune olemus, kellel meelewald on inimeste saatuse üle. „Peasta mind ja mu linna hukatusest,“ palusin ma põlwili ta ette langedes. — „Chitage mulle üks klooster Tallinna lähe-

dale merekaldale, siis tahan ma linna waenlaste käest peasta. Wagad Mihkli kloostri nonnid wõivad seda kohta näha saada, kuhu uus klooster peab ehitatud saama. Märgiks on neile üks walge hirwe lehm kolme walge wafilaga keskööl." Selle peale kadus see pikk munga kaju mu filmist, ja mina ärkasin üles. Unenägu oli nii selge, nagu oleks see tõeste sündinud. Praegu weel mäletan ma iga sõna ta suus ja iga joont ta näo peal, kui ka seda, et ma wärisemisega töotasin ta nõudmist täita. Ma usun, mu sõbrad ja saatuse seltsilased, et see üks taewalik sõrmenäide on, mis meie peame tegema. Nõutume kokku ja ehitame kloostri sinna kohta, kust Mihkli kloostri wagad neitsid lumivalge hirwelehma kolme wafilaga süda ööl leiawad. Ma olen julge, et see usutöö Sumala riigi ja waga elu kaswatamiseks tõeste meile mõitu toob ning paganatele karistust saadab.

Rõik kiitsiwad nõuu heaks ja töötasiwad ehitus-
liwa kullast kokku widada, kui aga waenlase üle mõitu
saaks.

Weel selsamal päewal wiidi kloostri ülemale käst, kõi-
ge wagamad ja kaunimad nonnid ööseks wälja anda,
et nad jumaliku juhatusse järele uue kloostri kohta pi-
diwad otsima minema. Nende wagade neitside seas
oli ka Jungingi tütar Meeta oma wooruste pärast
kõigilt pool auustatud, ilu pärast kõigilt poolt
armastatud.

2. Wangis.

Taewas oli terve päewa otja pilwis seisnud ning wastu õhtut hakkas weel wihma sadama, nii et ilm päikse lojaminekuga pimedaks läks ja kuuta öö kott pime oli. Uudu pidas oma telgis enese malewa juhatajatega sõjanõuu, mis ta weel täna öösi tahtis täide saata, sest kottpime öö oli pealetungimiseks väga sündlik. Seal astus häkiste üks sõjamees kaelani märg ja üleni sopane telki. Waewalt filmapilgu tunnistas Uudu teda, siis tundis ta juba oma wälja saadetud salakuulaja Metskaru ära ning astus talle lahkestest wastu.

— Mis sõnumid waper Metskaru meile toob? küsis ta mehele sõbralikult öla peale koputades.

Sõnumit kummardas sügawaste oma ülema ette ja ütles siis:

— Rõrge wanem, su sulasel ei ole palju uudist, aga mis ta toob, on tähtjas.

— Rõnele, wend!

— Ma tulin otje teel linnast, ma tungisin kohadesse, kus kaitsemise nõuu peeti, ma kuulsin mõndagi.

— Waper pois, kiitis Uudu, sa ei ole ennast kinni lasknud wõtta.

— Rõrge wanem, Metskaru ei ole rumal, et ennast püüda laseb, wastas mees heal meelel. Nad olidwad küll aru saanud, et ma neid luurasin, ja tahtsiwad mind kinni wõtta, aga ma aimasin hädaohtu ja pistsin plehku. Ujasiwad mind kaua taga, aga pimedus ja mu tulised jalad peastiwad mind.

— See on hea, mu sõber, mis sõnumid sa aga said? päris Uudu.

— Kristlased tahavad mere kaldale uut kloostrit ehitama hakata, mis neile meie üle võitu peab andma. Täna öösi pimedas tuleb hull noori neitsid kloostrist kohta otsima, kuhu uut kloostrit ehitada. Sumala juhatuse järele saada sinna kohta walge hirm oma kolme walge wäsitaga tulema. Neitside seas on linna rikkamate kodanikkude tütreid. Kui sina, suur wanem, nad kätte saaksid, siis võiksid linna nende läbi alla heitma sundida. Linna fiske saamine on nüüd väga raske, sest et kõwa walli ette ehitama on hakatud, mis suuremalt jaolt ka juba walmis on.

Uudu andis ruttu tarwilised käsud ülematele kätte ja läks ise ühe weikse salga malewaga alla mereranna poole.

Range tuul piitsutas wahutawaid laineid marumühinaga wastu paelist randa ja pilkane pimedus kattis maad ja merd, kui tosin nonnitsid walget hirme kolme wäsitaga otsisivad.

— Püha Maarja kaitstu meid ise oma helbusega, palus üks waga neitsi wärisewa healega. Dõ on nii pime, torni mässab merel nii hirmsaste, et ma weel oma terwel eluajal nii koledat teed pole käinud.

— Ära nurise, Meeta, manitses kõnelejat üks teine heal. Pühade filmad taewast näewad meid ka kõige pimedamas öös ja nende eestpalwed kaitsewad meid, sest meie käime wagaduse wäljalaotamise eest seda aruldaft teed.

— Aga mu süda on raske ja mu meel väga rahutu, nagu ootaks meid hirmus suur õnnetus, rääkis jälle see heal, keda teine Meetaks nimetas. Püha Maarja, lase meid näha, mis meie otsime ja palu meie eest, et meie õnnelikult jälle linna oma kloostri müüride wahete saame, kus meid enam hädaoht ei ähwarda.

Rõikide neitside südamed wärisewad. Silm ei suutnud merd maast lahutada, seda kuulutasiwad neile ainult lainte plahwatused all kaljusel kaldal. Kui hõlpsalt wõis siin jalg wääruda ning komistaja alla laenetesse kukkuda, kust wäljasaamist loota ei olnud! Ja teiselt poolt ähwardas neid waenlaste wägi, kes Tallinna linna ümber oli piiranud. Sinna poolt wälja saadetud luurajad oliwad küll sõnumi toonud, et mereäärne paari penikoorma kauguseni waenlastest tühi on ning salk sõjamehi oli ka neile kaitsjateks ühes antud, siiski täitis hirm neitside südameid wäristusega.

Waitselt sõnalausumata astusiwad nad üksteise järel edasi.

— Kas sa ei näe nagu walget kogu? küsis wiimaks kõige ees käija neitsi oma järeltuleja käest. See jäi ehmatades seisma. Rõik seisiwad. Tõe poolest oli walgeid kogusid näha, ehk küll film midagi selgemat ei seletanud.

— Üks — kaks — kolm — neli walget kogu, luges Meeta, pühale Maarjale olgu tänu, meie oleme õigel teel. Nüüd on kõik heas korras. Siin on walge hirm oma kolme walge wafilaga, paneme siia märgid maha, et kloostri ehitajad selle koha üles leiawad. Astume tasakeste lähemale, et iga üks meist neid taewast saa-

detud loomi näha mõiks, ilma et nad meid nähes ära põgeneksiwad.

Terme rong liikus tasakeste edasi. Pimeduse süüdi oli, et nad selgemine neid walgeid kogusid näha ei võinud, mis mitte ära ei kadunud, nagu nad kartsiwad, waid ligemale tuliwad. Mida ligemale nad saiwad, seda rohkem tondinäoliseks nad läksiwad ja seda rohkem hirmu tegiwad nad neitsitele.

Häliste langesiwad walge kogude kestad maha ning hirm kõige oma kolme wäsiaga oli kadunud. Nende asemele oliwad pikad sirged inimesed nagu maast üles tõusnud, keda piigad pilkases pimeduses ainult tondikuju kombel mõisiwad näha. Ohmatuse kisaga paniwad nad põgenema. Aga nad ei olnud weel 10 sammugi paigast saanud, kui juba nende tee teiste niisamaste kogude läbi kinni oli pandud. Nad ei saanud enam edasi. Hirmuga hüüdsiwad nad appi, aga nende heal kadus tormi mühina käes nagu lagedas kõrbes tuule kätte ega ulatanud oma kaitstjate kõrwu. Ja kes teab, kus nende kaitstjad oliwad!

Enne kui nad oma olekust täieste aru saiwad, oliwad nad wangis ja läksiwad mõitjate kessel waenlaste laagrisse.

Neitsite wäljasaatjad ootasiwad asjata sõnumitoojaid. Kui juba koit hommiku poolt taewaserwa palistama hakkas ja ikka weel neitsid tagasi ei tulnud, hakkasiwad ootajad aimama, mis nendega sündinud. Kes oli siin süüdlane? Kes oli palja unenäo uskumise pärast hulga noorte inimeste elu mängu peale pannud? Ohauks ristiusu riide all!

3. Kustuv lootus.

Döpimeus taganes hommikuse valguse eest. Sõjamehed paniwad oma sõjariistad maha ja heitsiwad suuremalt jaolt puhkama, sest päewal oli kõik julgem kui öösel, mil pimeus näha ei lastnud, mis waenlased tegiwad. Wihm oli wastu hommikut üle jäänud, tuul löötsus weel endise jõuga, meri mühas kangeste, muidu ei olnud mingid heali kuulda; ainult laagris kõnelesiwad wäsinud, kaelani märjad soldatid üksteisega möödaläinud öö juhtumistest. Paksud pilwed oliwad nagu suure wihma hulga pärast, mis nad oma püest maha pillutanud, lõhki rebenenud ning lastiwad siit ja sealt kuldseid koidukiiri läbi wahti. Päike tõusis tulipunasel üles, nagu seda filmapilguks pilwelõhede wahelt näha wõis ja tungis noore wanema Uudu telki, kus mere äärest leitud Kristlaste neitsid külma ja hirmu pärast lödisesiwad ja oma saatust ootasiwad.

— Püha Maarja, kaitse meid paganate wäewalla eest! palus üks waga neitsi wärisedes. Meie oleme kadunud, ma olen palju hirmsaid lugusid nendest kuulnud. Mitu korda on neile risti usku kuulutatud, nad ei ole seda kuulda wõtnud — neid on ristitud, nad on oma ristivee otja pealt ära pesenud ja oma pimeada pagana usu sisse tagasi astunud. Nad teeniwad furnuid jumalaid, põlgawad elawa Jumala ja ta pühad ära. Oh, kuidas peaseme siit eluga!

— Ära kardada, mu sõbrake, trööstis teda üks teine noor piiga, kelle näost hommikuse koidu puna

nõidlikul paistel julgus ja lootus wälja paistiwad. Meie oleme oma pühade juhatusel linna walitfufe poolest wälja saadetud, meie peame peastetud saama. On meie isad ja linna rahwas kloostri ehitamise tarwis raha kokku pannud, siis on linna ja seega ka meie peasemise tund tulnud; seda on ju pühad unenäos töötanud.

— Meeta, sa kinnitad ka minu lootust ja usku, ütles üks kolmas nende seas. Püha Maarja ja tema pühad ei jäta meid wististe mitte paganate wäewalla kätte.

Telgi üks läks lahti, weripunase päikese terad täitsiwad ruumi, üks pagana sõjamees astus sisse. Neiukeste hirm kaswis weel suuremaks. Sisse astuja sõjamees, Gestlaste wanem Uubu, oli pika ilusa kaswuga sirge mees. Ta pruunikat nägu piirasiwad pikad kollakad juuksed ümber, ta sinised ja targad filmad ei waatnud mitte wihaselt ega metslikult noorte piigade otfa, nagu nonnid oliwad ette arwanud, waid lahkelt, kaastundlikult, pehmelt. Ta waatamisest paistis hea süda wälja, mis isegi ta wangide rinnus lootust äratas ja usaldust tema wastu figitas. Ja, ta oli koguni niisuguse mehe nägu, kelle poole wagad neitsid oma waikses elus püha Maarja kõrwal palwetasid. Kuis wõis niisugune mees hirmus Jumala salgaja ja pühade teotaja ning tigeda südamega pagan olla!

— Suur ja kõrge wanem ja rahwa walitseja, ütles telgivaht kummardades noore sõjamehe wastu. Siin on terve tosin meie rahwa waenlaste tütreid,

meie oleme nad ööfi merekaldalt finni püüdnud ja
füia finu kätte toonud. Kas meie peame neid sõja-
wangide wiisil wana kombe järele siit ilmaft ära
faatma, ehk tahad fa neid enese juures pandiks pi-
dada, kuni linn ennast alla on annud?

— Nad jääwad nii kaua wahi alla, kuni sõda
löpeb, oli lühike wastus. Oma peaga wastad fa
kui nad ära lasjed karata, ehk nendega halwaste üm-
ber käid.

Siin wastust ootamata pööris ta ümber ja tah-
tis ära minna. Seal astus häliste üks wang teiste
keskelt noore wanema ette, laskis põlwili, firu-
tas oma käed ta wastu wälja ja hüüdis Daani keeli:

— Waenlaste würst, ära saada meid hukka!
Peasta meid wangipõlwest, meie oleme nõdrad nais-
terahwad ega wõi teile kahju teha. Mis kasu on
sul, fa pagana würst, sellest, et meid wangis
pead? Meie ei kanna sõjariistu finu ega fu rahwa
wastu, meie ei tunne muud kui waga elu ja pal-
weid meie usu pühade poole. Kuule fa, kui mina
find oma õbede ja ise enese eest palun. Tee oma
füda pehmeks, ole inimene, mõtle, et meie omaksed
meid taga leinawad ja meie südamed oma kloostri
elu järele kisenawad. Meie ristiusu Jumal ei jäta
wististe ka mitte nuhtlemata, kui fa meid tema tee-
nistusest wägiwaldselt lahutab ja mitu suud korruga
finni paned, kes temale kiitust walmistawad ja ta
auu kuulutawad. Mõttele, würst, mis ja teed!

Paluja waatas seal juures ülesse Uudu otfa,
kelle filmad imestusega tema jumeka näo peal puhka-

siwad. Ta lumivalget otsaesest, mis kullakarwa juuksesalkadest ümber piiratud oli, ja õrna punaga kaetud palgeid wärwisiwad tõuswa päikse tulipunased kiired muinasjutuliseks ilusaks. Ta hõõgam roosisuu waitis, ta mustjad, läbitungiwad filmad waatasiwad paludes nooremehe otsa, enese ja oma kaasõbede saatuse üle otsust oodates.

Niisugust eestpalujat ei olnud Uudu mitte ootnud. Ta otsus wangide kohta oli ülemate nõuukogul kindlaks tehtud: nad pidiwad pandiks jääma, ja kas sõjawangide wastu ehk ainult kõrge lunastuse hinna eest tagasi antud saama. Nii kauaks pidiwad nad sügawamale maale kindlasse kohta wangi saadetama. See oli maja otsus. — Aga miks tõrkus noore warena keel seda otsust nüüd kuulutamast? Ta ei teadnud isegi, mis see õieti oli ja kust see tuli, et waenlaste wang ta südame nii sojaks ja talle otsuse kuulutamise raskeks — wõimatumaks teinud.

Paluja oli üles tõusnud ja seisis nüüd kui ndidlik muruneid Uudu ees. Ta kartus näis kadunud olema, ta sõstra filmadest woolas iseäralik säde noore mehe südamesse, mis palawaks leegiks ahwardas tõusta ja kõik kindlad otsused wangide kohta ümber lükata.

— Sa tead wistist ka nii palju sõjakombetest, ütles siis wiimaks Uudu armulikult ilusale palujale, et wangid sõjalõpuni pandiks peetakse. Kes meie seast wangi langewad, ei pease ka enam lahti. Meie ei wõi teiseti teha.

— Aga mis on sul ilma süüta inimeste, nõtrade naisterahwaste wangistamisest kasu? küsis nõidlik murueide tütar julgemalt. Meie ei wõi sulle siin kasu ega priipõlmes oma kodus kahju saata, sellepärast ei ole meie wangistamisel mingit tähtsust.

— Sina lähed oma seltsilastega koju, annad omastele meie olekut siin teada, nad saavad uut wäge juurde, sõdivad uue jõuuga ja wõidawad meid ära — kas see midagi ei tähenda? Meie maa on nad käest ära wõtnud, meie wanemad ära tapnud, nende furnukehade üle tallanud, ja kui nad nüüd jälle wõidawad, mis oleme meie siis? Orjad — meie, selle maa endised isandad ja omanikud! Kes enne paramaid päivi on harjunud nägema, ei wõi jalgi neid unustada, kes need ta käest ära kiskunud. Seda on sinu sugu teinud, teie kõikide wanemad, omaised ja sugulased. Kas meie peame käed sülle panema ja wagust endid maa pealt ära häwitada lastma? Glu on wõitlemine, kui meie elada tahame, kes peab meie eest wõitlema? Kes peab meie kurjategijatele kätte maksma, kes maa meie wanemate werega on kaetnud, meie pühad paigad häwitanud, meie usu meilt riisunud, meie jumalaid teotanud — ütle, kes peab neile seda kätte maksma, kui meie seda ei tee? Wasta mulle!

Need wanema sõnad olid waljud, ta nägu läks ähwardawaks, neitsid hakkasid kartma.

— Minu päralt on kätte maksmine, ütleb Issand, ristiusu Jumal, rääkis paluja oma õrna walget kätt ülles tõstes. Inimesed ei pea mitte ise kurja kurjaga tasuma.

— Ma kahetsen, et minuga naesterahwas räägib, kellega ma niisuguste asjade üle waielda ei taha, wastas Uudu. See just ongi, mis minu ristiusu wastafeks on teinud, et ristiinimesed ainult teisi õpetada mõistawad, aga ise oma õpetustest mingit lugu ei pea. Kui juba ristiusu Jumal kättemaksmise ära keelab, kuidas võib ta siis kurjategemist lubada, mis ristiinimesed ometi nii julge meelega teewad? Nad wõtawad ühe süüta rahwa käest kõi, mis temal on, teewad ta õnnetumaks, ja ahwardawad teda siis Jumala nuhtluse ja tema püha wihaga, kui ta oma õiguse nõudmiseks kätt julgeb liigutada. Kas on see õige? Võib teie Jumal seda nõuda, kui ta õige ja püha on? — Aga, mis see fiia puutub! Minul pole nüüd aega tühjade sõnade tarwis, mul on oma kohused täita, mis tarwilisemad on. Ma teen lühidelt. Kudas on su nimi, ja ilus piiga?

— Minu nimi on Methild, mu sõbrannad hüüdwad mind Meetaiks, wastas neitsi kartes sest ta nägi ära, et pagana würst ennast mitte nii kergelt liigutada ei lastnud, kui ta juba lootis.

— Hea küll, Methild, rääkis noor wanem edasi, ma lasen sinu ja su seltsilased priiks, kellede eest sa palusid, ja saadan nad linna tagasi, ilma et neile mingit häda ehk õnnetust sünniks.

— Sa auus pagan hüüdis Meeta rõõmuga, ma tänan sind südamest ja tahan su eest kloostri müüride wahel palwet teha.

— Niisugust palka ma ei taha, ma nõuan enam. Meeta jäi kuulama.

— Kui mina midagi suuremat nõudmist täita jõuan, siis peab see sündima, ütles ta kindlalt.

— Sina oled mu meele pärast, ma nõuan find enesele abikaasaks, oli Uudu sõna.

Meeta kiljatas ehmatuse pärast.

— See ei või su tõsine nõuu olla, ütles ta siis paludes ilusa nooremehe otsa waadates.

— See on mu nõuu ja nõudmine, vastas Uudu.

— Seda nõudmist ei või ma täita, ma ei ole mitte enese pärast, ma olen kloostris waljude seaduste all, kust ma taganeda ei saa.

— Meeta, sinu koidulik ilu on mu meeled köitnud, hüüdis Uudu soojalt. Ma teen, mis keegi minu rahwa seas weel pole teinud. Ma tahan oma waenlaste werd enesega ühendada. Jää, Meeta, minu omaks. Ma kingin sinu seltsilastele priiust, nad võivad minna ehk sinu juurde jääda. Jumalad on sinu siia juhatanud, et meie kokku pidime saama.

Meeta wärises. Ta ilusad filmad täitsiwad endid pisaratega, ta waatas nooremehe otsa, ta tundis, et ka tema süda noore pagana würssti wastu sojaks oli läinud. Aga kloostris õhus üles kaswatatud tütarlaps pidas seda enese kiusatuseks, mille wastu sõdimine ta esimene kohus oli.

Ta pööris oma filmad kõrwale, et noore Gesti ülema kaunis nägu teda kauem ei saaks kiusata.

Uudu oli natuke aega oodanud ja näinud, misfugune wõitlemine Meetal iseenesega oli. Siis küsis ta häkitselt:

— Kas sa tahad oma seltsilased peasta ja minu omaks saada?

Meeta langes uuesti ta jalge ette maha ja ütles lämmatatud healega:

— Halasta, kõrge pagana würst, ühe waeje kloostri neitsi peale, kes sind filma weega palub ennast ja oma seltsilasi priiks lasta. Mind köidawad wande sidemed, mis mind surmani kloostri seaduste külge seowad. Ma ei suuda nii suurt pattu teha ja sellest waletaja wiisil põgeneda, kuhu ma püha wandega olen kinni pandud. Halasta mu peale mu hinge õnnistuse pärast.

Uudu läks sõnalausumata telgist wälja. Uks tema taga kiskus kõwasti kinni; wangid kuulsiwad ainult wahtide ühetasast astumist eneste ümber. Nende lootuse täht oli kustunud.

Raua seisus Meeta filmamees põlwili. Tema käes oli ta sõprannade peastmine seisnud; ta ei olnud neid peastnud; ta oli ise enese südame wastu teinud — aga ta südame töötus ei lubanud teisiti.

4. Wabaks lastmine.

Päew oli ilma werewalamiseta õhtale jõudnud. Cha kumal peeti Gesti sõjawäe keskel sala-koosolekut, millest wanem Uudu mitte osa ei wõtnud.

Sellest koosolekust ei pidanud tema ka midagi teadma, sest siin toodi tema vastu raskeid kaebusi ette.

Koosolekul olivad ainult wanad, töökoormast küüru jäänud talupojad, keda Uudu oma malewa seas oli ülemateks tõstnud. Majake, kus sees nad olivad, oli wahtidega ümber piiratud, et keegi hing kutsu- mata ligi ei peasenud.

— Metsatäht, mis oled sa näinud ja kuulnud, kõnele kogule, käs kis üks wana halli juuksetega mees, kes koosoleku juhataja näis olema. Meie tahame kõik teada saada.

Metsatäht, üks noorepäraline pikk runge habemega mees astus paar sammu lähemale, silus oma habet, kõhetas paar korda ja waatas siis enese ümber, nagu otsiks ta filmad midagi.

— Tunnista tõtt mööda kõik, mis sa meie wane- mast oled näinud ja kuulnud, käs kis wanake lah- kelt, pea meelitawalt. Meie oleme kitsikus, tema näib waenlaste poole hoidma — meie ei wõi asja nii kaugele lasta minna — tema on weel noor ini- mene — meie peame ta järele walwama nii kaua kui weel aeg on. Kas sina olid wangisid hoidmas wanema telgis?

— Olin.

— Kas Uudu käis neid waatamas?

— Jah.

— Mis ajal see oli?

— Hommiku päewa tõusu ajal.

— Mis tegi ta seal?

— Tema rääkis nendega Daani keelt.

— Mis ta rääkis?

— Mina ei mõista seda keelt mitte nõnda palju, et ma kõik sõna sõnalt ära võiksin rääkida.

— Aga sa said ometi kõigist aru?

— Aru ma ikka sain.

— Kas ta ei lubanud neid priiks lasta?

— Seda ta töötas teha, kui üks nende seast, kes temaga kõige rohkem kõneles, tema abikaasaks heidaks.

Koosolejad ümisesiwad iseeneses. Rääkija wanake waatas pahemal ja paremal pool istujate otsa ning küsis siis jälle:

— Mis vastas wang?

— Ta ütles, et ta mitte ei wõivat temaga abielusje heita, ta olla ristiinimene, seda töötused ja pühad wanded kloostri elu külge kõitwat. Ta laskis põlwili Uudu ette ja palus ikka weel wabaks lastmist.

— Mis ütles Uudu selle peale?

— Ta ei kõnelenud midagi, waid tuli sõna lausumata hürtsikust wälja. Wangid oliwad selle üle wäga ära kofkunud.

— Kas sa muud enam midagi ei tea? küsis uurija.

— Muud ei tea ma midagi!

— Siis wõid minna. Aga wangisid pead sa hästi walwama. Oma pea annad sa, kui nad ära lasjed põgeneda.

Metstäht töotas täita, mis talt nõuti ja läks.

— Meie wanema olek on meile arusaamata, ütles pärast Metstähe ära minekut eesträäkija. Tema tahab wangisid lahti lasta, nõuab üht waenlase tüdrukut omale naiseks — ma usun, ta on ära aetud — meie peame targa otsima, kes ta südame jälle digesse kohta paneb ja ta kurja silma wõimusest wabastab.

— Uudu on weel noor mees, kes nooruse kerge meele tegusid teeb, kõneles üks teine koosolejatest wabele, kas meie ei heida teda oma wanemast lahti ja ei pane üht tõsisemat, wanemat meest asemele? Wanema wõimuses wõib ta meile ometi paha teha, kui ta pea neist pöörastest mõtetest ei pööra. Kes on selle poolt? Teeme kohe otsust!

Enne kui selle peale keegi midagi sai wastata, teatas waht ukse eest, et wanem sinna tulewat. Kohkudes kargasiwad mehed oma kohtadelt üles ja tahtsivad üks sinna teine tänna laiali minna, aga juba astus Uudu täies sõjamundris uksest sisse.

— Olge termitatud, mu kallid sõjasõbrad, hüüdis ta lohkest ja patsutas korda mööda kõigile oma sõjawäe juhatajatele öla peale. See on väga hea, et ma teid kõiki siit koost leidsin. Ma tahtsin teiega rääkida.

Umbusalduse ja kartusega waatas see mees oma ülema poole, kes praegu tema kõrwale heitmisest oli julgenud rääkida. Mis siis, kui nüüd teised tema nõuus ei olnud ning jeda wanemale siinsamas teatawivad? Kuri südame tunnistus waewab inimest, paneb were wärisema, kõidab keele.

— Mis on kõrgel wanemal ütelda, meie kuuleme, rääkis kõige wanem nende seas.

— Täna õõsi peame linna peale tormi jooksuma ja ta ära wõitma, kõneles Uudu. Ma olen praegu sõnumid saanud, et neil abi teel olla; kui see siia jõuab, siis langeb meie wõidulootus. Digu iga üks oma koha peal waper ja warmas, waimustagu malewat tulesse minekule ja wõidu saamisele. Päewawalgel jäägu kõik wagu, et linn meie mõtet ei märka, aga nii pea kui pimedus kätte jõudnud, pangu iga üks enese walmis ja terwe malewa oodaku minu märgi andmist. Nii pea kui järwe kaldalt õõkulli kijendamist kuulda on, olgu kõik walmis. Kuulete seda healt teist korda, siis tuleb kohe astuma hakata. Harjuwärawa paremal pool kõrwal on kogu-mise paik, kuhu metsas selle tarwis walmis tehtud redelid saamad kantud, et nendega üle walli müüri linna ronida. Kas on kõik meelde jäänud?

— Meie wanad pead on kui raud, kust midagi ei kustu, kui sinna kord märgid sisse on löödud, wastas wanamees, kes temaga rääkima oli hakanud. Selle peale wõid ja julge olla.

— See on väga hea ja ilus, mu armsad sõbrad. Jumalad kaitsku meid ja antku meile õnne ja wõitu, et meie warsti ise oma peremehed oleme ning wõerast isandat ei pruugi kummardada ega orjata. Meie näeme linna wallil jälle üksteist.

Sellega läks ta wälja ja keegi ei julgenud talt otsust pärida selle üle, mis ta wangidega teinud. Tema ametist lahti tegija oli südamest rõõmus, et Uudu tema nõuust midagi kuulda ei saanud.

~ ~ ~ ~ ~

Õhtu widewiku ajal kõndis Uudu üksi pimedat metsa teed. Ta filmad ei näinud hõbedast ehakuma, mis wiimseid terwitusi surelikkudele rikka looduse sülle wälja puistab, ega kuulnud laululindude magama minemise laulusid, mis muidu noored rinnad nooruse tulega täidab ja õnnes ja õnnetuses wägewamalt liigutab kui piksemürin ehk sõjasarm. Ja ometi oli ta süda mäsawa mere sarnane, kes rahu ei leidnud. Klusa Kristlase neiu paluwad filmad paistiwad oma nõidusega igalt poolt talle wastu ja riisufiwad ta rahu südamest. Ta oli teda enesele küüinud, aga see nõidlik neiu ei wõtnud teda kuulda. Aga ta ei saanud isegi aru, miks kättemaksmise wiha tema südamest nii ära oli kadunud, mis just loomulik oleks olnud. Meeta oli ju tema käes, ta wõis temaga teha, mis ise tahtis, aga miks ei tahtnud ta temale mitte näidata, kui suur woli tal tema üle on? Ta mõtles küll ka selle peale, aga ta nägi ka, kui wõimata see tal oli, Kristlase kloostri piiga wastu wal-

just, kättemaaksmise tulist wiha näidata. Meeta filmist ei paistnud mitte põlgdus tema vastu wälja, mis wiha ja kättemaaksmise himu oleks aratanud, waid imelik, arusaamata nõidus, mis neid palawa leegiga filmi, milledega ta Uudu otsa waadanud, ära unustamataks tegi. Ta mõitles ise enesega, kas ta weel lord wangide juurde ei peaks minema ja ilusa Meeta kätt ja südant uuesti enesele nõudma. Aga ta mõistus ütles talle, et see asjata katse on ja mehe auu vastu käib. Wahest oli see tundmus möödaminew, wahest lähewad need särafilmad mu meelest, ma leian oma rahwa seast neiuksese, kelle külles ma niisama suguse nõidusega wõin rippuda, mõtles mees ja kiskus ennast wägise neist mõtetest lahti, mis ta rahu temalt riisusiwad.

Jala astumise heal ajas ta neist mõtetest üles. Ta nägi Metstähete enese poole tulewat, keda ta tema iseäralisest käigust juba ka pimedas ära tundis.

— Kuhu nii hilja, Metstäh? küsis ta. See ehmatas ära, kui wanemat filmas.

— Kas wangid weel kindla wahi all on? küsis Uudu edasi, kui nägi et Metstäh mingit wastust ei annud.

— Jah, kõrge wanem.

— Kes wahib neid sinu asemel?

— Kaks tugewat sõjameest olen ma oma asemele wõtnud, nende peale wõid julge olla.

— Metstäh, mul on sinule midagi ütelda.

— Räägi, kõrge wanem, ma kuulen.

— Täna õõsi peame linna tungima ja waenla-
sed ära wõitma.

— Malewa on ju walmis, wastas Metstäht. Mina
ei tahtnud wangide wahtimisega aega wiita, waid
isamaa kasuks oma käewarre rammu tarwitada ja
oma rahwa wabaduse eest wõitlema minna; sellepärast
andsin wahtimise nende hooleks, kes wõitlemisele
nõdremad ning seega wahiks kõlblikumad on kui mina.

— See on hea, sõber, ma auustan sinu waprust.
Aga nüüd annan ma sulle teist tööd, milleks sa wis-
tist paras oled. Mine kohe wangide juurde tagasi,
lase wahid minema ja wii nad linna.

Metstäht ei tahtnud oma kõrwu uskuda.

— Kas ma kõrge wanema sõnu õieti olen kuul-
nud, et ma wangid linna pean wiima, see on waen-
lastele tagasi andma?

— Seda pead sa tegema, ja ma usun, sa oled
selleks paras mees.

— Siis on ometi õige, ümises mehike iseeneses.

— Mis on õige? küsis wanem, kes ta tasast
juttu terawa kõrwaga oli kuulnud.

— Et — et —

Ta ei rääkinud mitte edasi.

— Et? nõudis wanem.

— Et sa ära tehtud oled, ja isamaa waenlased,
meie wangid lahti tahad lasta.

Uudu naeratas.

— Kes seda on rääkinud? küsis ta. Minu tea-
des oled sina ainus mees, kellele ma wangide priit-
lastmisest olen rääkinud. Keegi teine ei wõi sellest

midagi teada. Kas ei ole sinu keel sellepärast liifunud?

Metstäht oli suures kimbatuses. Tema oli tööpoolest see mees, kellest jutt wälja läinud, ja nüüd nõudis wanem tema käest selle kohta otsust. — Ta wäriſes.

— Su kartus on asjata, ma tean kõik, mis sa mu malewa ülemate koosolekul kõnelesid ja mis sinule seal kuulutati, rääkis wanem rahulikult. Nüüd ei ole niisuguste asjadega aega wiita, waid tööle tõtata. Pane hoolega tähele, mis ma sulle ütlen ja täida mu käskusid jõhwi pealt. Palk ootab truud käsutäitmist, kange karistus kõrwale wäärdumist. Wõta nüüd kohe neitsid ja wii nad Rannawärawasse. Seal on selle jaoks falk mehi walmis, kes neile, nii pea kui wärawad neile awatakse, järele linna tormawad, wärawad eest maha katsuwad lõhkuda ja sel wiisil teed linna teha. Kui see ka tõrda ei lähe, mis arwata on, siis saab linna sõjawäge kõik rannawärawa poole wajuma, sest et ta sealt meie pealtungimist kardab. Selle aja sees katsub meie malewa aga Harju wärawas üle walli fisse tikkuda, kus meil selle efsitamise läbi wistist wähe wastupanejaid wõib olla. Efsimene öökulli fise damine järwe poolt annab sulle märki, mil sa oma tööd pead algama ja wärawast fisse tungima hakkama. Kas kõigest aru oled saanud?

— Wäga hästi, tark, armuline wanem.

— Siis on hea. Kui jumalad tahavad, siis näeme teineteist wahelt linna müüride wahel jälle.

5. Wandumine.

Rešköö tund jõudis kätte. Kõik oli wäljapool linnamüürisid wagusi, mitte tuulgi ei liigutanud oma tiiba ning uduema oli terve linna kõige ümberkaudse maaga oma hõlma matnud, nii et kolme samm peale inimene teist ei näinud. Wistist aimasid linnalased, et waenlased niisugust ööd pealetormamiseks tarwitawad, ning sellepärast walwas terve linn piimedates tubades, et igal filmapilgul wastupanemiseks walmis olla.

Oh! küll kõigi juhtumiste peale ette walmistatud, siiski ehmatasid elanikud wäga ära, kui sõjasarw läbi öörahu Ranna wärawa poolt häliste kõrwu kostis. Sõjamehed kogusid ruttu kokku ja ruttasid platssi, elanikud jooksid hirmuga ühest majast teise, naiste ja laste nutu healt kuuldi igast majast, kirikute ja kloostrite kellad hakkasid helisema ning pühakojad täitsid endid pea palmetajatega, kes paganate wastu abi otsisid ja neile Jumala õiget wiha ja nuhtlust kaela palusid.

Ka Cisterciensi ordu Mihkli klooster oli oma kiriku uksed kartlikkudele abiotsijatele avanud. Seal astusivad häliste kadunud neitsid sisse ja langesivad reas altari ette põlvili. Inimesed, kes nende kadumist teadsivad, põgenesivad hirmuga eest kõrwale, sest nad pidasivad seda nägemiseks, mis head ei tähenda. Et paganate käest ristiinimesed enam eluga ei pease, seda uskusivad kõik.

Viimaks ometi saidvad julgemad nii palju südant, et kartlikult neitsitele lähenesivad ja imestusega neid tunnistasivad, kas nad tõeste elavad inimesed, kloostri kadunud nonnid on.

— Meie oleme tõeste need, keda teie siin näete, selletas Meeta uudishimulistele küsijatele. Meie oleme jälle priid, oleme kodus teie keskel, meid on ühe pagana auus süda peastnud ja terwisega teie juurde tagasi saatnud.

— Laps, mõtle, misjulgust suurt pattu ja oma sõnadega teed, manitses kloostri ülema tõsine heal. Sa julged pühas paigas paganate auuast meeleft rääkida. Keda veel ristivesi ei ole pesunud ega risti tuli puhastanud, see on rojane Maarja ja kõigi pühade ees. Wannu ära need rojased hinged, kes hinge õnnistust põlgawad ja ebajumalaid kummardawad, siis wõid sa wahest weel patu rängast nuhtlusest peaseda. Muidu pean ma sind kõikide wagade õnnesest ja taewa osasaamisest lahti ütlemä. Tule pihile!

Aralt astus ekfinud tütarlaps oma kõige lähema maapealse ülema pihitoolile. Ta kõneles kaua, ta

nägu hõõgas, ta huuled värisesiwad. Kõik pealtwaatajad küsisiwad hirmul, mis ränka süüdi ilus Meeta teinud, mille pärast kloostri ülema nägu nii halastamata fortsudesse kiskus.

— Sa pead teda igaweste ära needma, nõudis wali pihti ema. Sa oled liusatusse wõrku langedud, ja ei ole hoolas olnud palwetes walwates, su eefitus on hirmus, kui ja weel tagasi tahad pöördä oma usu pühade juurde ja maa peal kloostri waga-dusest, palwete imewäest ja tulewas elus taewa rõõ-must osa saada, siis nea ära see patu nähtus.

Pihti-ema ootas wastust. Waene tütarlaps ei saanud suud lahti teha. Ta filmist woolasiwad pisarad jõena — talle näitas oma ülema nõudmine hirmus, wõimata olema.

— Kristus ütles: „armastage teine teist“ ja „sina pead oma ligimest armastama kui iseennast“ wastas tüdruk.

Kloostri ülema nägu läks punaseks ja siniseks ja walgeks — kõik wärwid tuliwad seal korda mööda nähtawale. — Kas ja paganaid oma ligimisteks pead, neid, kes ristiniimesi, ristiusku ja meie pühafid põl-gawad? küsis ta siis ägedalt.

— „Minge, õpetage ja ristige kõik rahwast,“ rääkis meie Issand oma jüngeritele, julges wäri-seja neiu oma kõrgele ülemale wastu ütelda.

— Pärlid ei pea mitte sigade ette wiskama ega lasteleiba koerte kätte heitma, manitses abtinna oma alamat. Kas su rumal kangekaelne pea weel midagi tahab kloostri ja usu püha seaduste wastu ütelda?

— „Ja mis teie ühele minu vähemale wennale ei ole teinud! Seda ei ole teie ka minule teinud,“ fofistafiwad neiu huuled.

— Rumal, kangekaelne laps, patt räägib sinu feest, noomis abtinna. Jäta maha kõik rumalad mõtted, wannu ära see neetud pagan, peasta oma hing hukatusest, enne kui kõik hilja on. Ma küsin sinult nüüd oma ameti wõimuses, kas sa tahad patu teed maha jätta ja oma hinge igawesest hukatusest peasta, siis kosta jah!

— Jah!

— Ja kas sa tahad kõige suurema hoolega igal ajal paluda, et sa ihu ega hinge poolest kiufatuse kõite sisse ei sattu, ning kloostri seadusi tõrkumata täita, nagu iga nonni püha kohus on, siis kinnita seda oma sõnaga.

— Jah, ma kinnitan seda!

— Siis wannu ära see hirmus pagan — ma nõuan seda pühade nimel kui kloostri ülem.

Ta ootas natuke aega wastuse peale. Neiu waa-
tas paludes ta otja. Aga ta näost paistis kül-
mä, järeleandmata süda ning filmist kees wiha leek.

— Ma wannun! rääkiswad pihtija huuled, ning
uued pisarad wajasiwad üle põskete külma kiwi põr-
manda peale, kus ta põlwili seisis.

Wäljast tungiswad inimesed nuttes ja kaebades
sisse. Sooksmist, nuttu, hüüdmist ja hädakisa oli igal
pool kuulda. „Geslased linnas, paganad sees!“ ki-
sendati segamine. Hirm oli igal pool suur. Ruttu

lastis ehmatanud kloostris wärawad ja kiriku ukseid linnis panna, et põgenejad ega waenlased sisse ei peaseks. —

Gestlased olivad linna saanud. Uudu plaan oli korda läinud. Uulitsatel wõideldi mees mehe wastu, weri wärwis maad ja haawatud hoigasiwad surmawalus. Pimedas ei näinud keegi waenlast, waid sõjamehed raiusiwad pihka, kes ette tuli, nii et sel wiisil waenlaste asemel oma mehi ja rahwast surma saadeti.

Hommitul, kui udutekk kärises ja pimedus kadus, nägi linn kole wälja. Kõik uulitsad olivad surnute ja haawatutega täidetud, majad osalt ära lõhutud, mitmed põlema pandud, ning hõiskawad wõitjad käisiwad salkades ühest teisest ja külwasiwad häda ja surma igale poole wälja.

Uga wõitjate rööm oli lühike. Hommituse uduga olivad Daanlaste sõjalaewad linna alla jõudnud, nii et neid maalt keegi näha ei wõinud. Enne kui wõitjad Gestlased endid selle wastu mõistisiwad walmistada, olivad Daani sõjamehed juba maale saanud. Alles siis weel märkasiwad nad hädaohtu. Põlewad majad olivad wõerale wäele mere peal määrgiks olnud, kus linn seisab ja mis seal sündis. Kuttu wõtsiwad nad oma sõjariistad kätte ja werine sõda algas enne kui päike keskhommituse oli jõudnud. Tallinna ülejäänud sõjamehed, kes warjupaikadesse pugedes oma elu olivad peastnud, tormasiwad abi nii ligidal nähes kahelordse waimustusega waenlaste

kallale ning peksiwad Gestrased, kes linna uulitsatel laiali olivad, warsti Tallinnast wälja.

Wähe peasiwad eluga. Wõit oli linna ja Daanlaste pool. Gestrased põgenesiwad kurwalt koju. Wõitjate rööm oli otsata. Keegi ei mõtelnud waeše Uudu peale.

Aga Meeta?

Tema oli teda kange wandega ära pidanud needma. Aga ta oli walewanduja. Ta tundis seda ja see tegi ta ütlemata õnnetumaks. Si annud palwed ega paastumised tagasi, mis kord kadunud — ta rahulik jüda ja röömus meel.

6. Tormisel ööl.

Maru mäsfas hirmsaste, meri oli oma kaldad maha jätnud ning wahutawad laened linna müürini saatnud. Pilne paukus, et taewa wõlwid raskatasiwad ja heledad wälgud walgustasiwad kottpimedat ööd wahete wahel taewa walgusega. Looduse jõud olivad nagu wangist wallale peasenud ja nagu tahaksiwad nad ise oma tööd ära häwitada.

Ülemel kloostri tornis weikeses kambrikeses istus waewalise raswaküünla walgusel üks noor kloostri neitsi lihtsas nonni riides ja waatas aknast wälja wihase ööpimeduse sisse. Teda ei ehmatanud tulised wälgud ega tormi käes wärisewad torni seinad. Ta

nägu oli kahwatanud, ta käed seisivad risti, nii palju kui wälgu walgusel näha wõis. Ta huuled näisivad liikuma, ta rind ruttu tõusma ja wajuja — wõi ehk ei seletanud film lühikese wälgu walguse ajal hästi?

— See tormaja ilm on minu waene süda, rääkivad ta huuled tasakeste. Ka siin mässas hirmjaste nagu praegu maru wäljas ja mu liikmed wärisiwad kui palgid mu weikse kambrikuse seinas, ning armutuli loitis kui wälgu löögid ja südames oli pime öö. Müüd on maru wõidetud — mu süda on rahu ja wait — kõik on möödas! Tormaku ka taewased wäed ja kiskugu maha, mis nad ise ja inimeste käed üleschitanud — mu mõtted on puhastatud igawesse armastuse põlewas leegis — ma ootan oma taewast peigmeest, kes mu hinge nullu wangist peastab ja taewase koju wiib. Tule ja wõta ja wii mind siit ära, ma igatsen rahu — mu jõud on lõppenud, mu waim wäsinud!

Tasane koputamine ukse pihta segas teda neis mõtetes. Ta jäi kuulama. Kes wõis nii hilja öösel weel ta ukse taga olla? Ei, see oli tuul, mis asjata wihaga tugewate kloostri müüride ümber mässab ning weikse puutorniga üleweel õhu sees mängib.

Aga koputamine ei lõpnud ära. See ei wõinud tuulest tulla. Weel kord kuulatas nonn terawalt, tõusis siis üles ja hüüdis nõrga healega:

— Kas keegi ukse taga on?

Ei muud wastust midagi kui koputamine.

— Kes seal on?

Ei ka weel ühtegi wastust.

Noor neiu wöttis oma raswaküünla kätte ja tegi ukse lahti. Ukse taga seisis üks alatus riides pikk meesterahwas.

Nonn kargas ära ehmatades tagasi. Tema filmad tundsinwad ka tumeda walguse sees oma unenägude pühapildi ära.

— Uudu, sina siin! hüüdis ta pea ilma healeta. Mis ja siit otsid — põgene, kui sul elu armas on!

— Meeta, sinuga põgenen ma siit ilma otta, wastas noor Gestlaste wanem wärisewal healel. Jäta maha oma kitsad seinad, tule minuga ühes, ma wiin su wabasste looduse sülle — siin oled ja wang — seal prii! Tule, tule, enne kui kõik hilja on!

— Uudu, sa oled meeletu, su julgus maksab su elu — katju põgeneda — mina ei tule — ma ei wõi ega tohi. — Jumal taewas — meie oleme mõlemad kadunud inimesed, kui sind siit leitakse. Mine — rutta — põgene, enne kui hilja ja ära wõta niisugust hulljulget tükki enam teist korda ette. Pühad kaitsku sind.

Wiimaseid sõnu rääkis ta wäga tasa.

— Tule ühes, Meeta, hüüdis Uudu tormiliselt — wõi põlgad ja mind, et ma pagan olen, et ma taluhurtfikus olen üleskaswanud, et ma ahelas sündinud? — Paganad on ka inimesed — hurtfikutes kaswanud inimestel on ka süda ja ahelad lõhutakse puruks. —

— Mind köidawad kindlamad sidemed kui ahelad, wastas neiu pool nuttes. Pühad, olge mul ise kiisatuses abis!

— Kas sina kiwisüdamega kloostri neitsi, ialgi ar-

mastust ei ole tunud, et ja nõnda räägid? küsis Uudu.

— Nõnnid ei tohi muust armastusest midagi teada kui Jumala ja tema pühade armastust.

— Ja inimesi peavad nad põlgama?

— Ei, ka neid peavad nad armastama, aga kõiki ühte viisi — kõik, mis peale selle, on hirmus patt.

— Ma ei saa sinust aru, Meeta!

— Sa ei wõi ka aru saada, ja oled pagan ja mina ristiusu kloostri kaswandit. Kloostri seadused on waljud, halastamata. Siin ei tohi süda midagi tunda muud kui palwet — ja wiha paganate vastu.

— Meeta, ja sina põlgad ka paganaid?

— Ma pean seda tegema. —

— Sa mind ka?

— Oh kui ma seda wdiksin! õhkas nonn ja kat-
tis oma silmad kätega kinni. Sa ei aima, kui palju ma sinu pärast olen kannatanud. — Kui õnnelik oleksin ma, kui ma sind ialgi poleks näinud!

— Meeta, ja armastad ka mind, hüüdis Uudu õnnelikult, ma näen, su süda ei ole mitte kivist, su veri ei ole mitte külm kui jäe, su paled hõõgawad, su silmad leegitsewad ja su süda tujukub kuuldawalt — ja tunned armastust omas rinnas, ära salga seda, lase mind õnnelik olla selles armsas teadmises — tule minuga ühes — oleme õnnelikud — —

Põrutamine ukse taga ehmatas mõlemad ära. Uks kisti häkiste lahti ning mitu sõjariistadega ehitud sõja meest astusiwad weikese nonni toakese sisse.

Enne kui Uudu vastu sai hakata, oli ta juba mitmest käest tabatud ning kinni seotud.

Meeta oli ehmatuses pärast minestusesse langenud. Kui ta jälle üles ärkas, paistis ta weikse ruumisse päewawalguks hiise. Ta ei saanud esimesel filmapilgul aru, kuidas ta täna nii kauaks magama jäänud, ja pealegi weel riietega, kuna nonnid muidu iga hommitu palju waremalt palwele kogusiwad. Ta seadis ruttu oma riided forda, et weel enne ülema illuminiit kirikusse palwele jõuda.

Sure rutuga tahtis ta uft lahti wõtta, aga see oli kinni. Riim seest poolt oli lahti, aga sellegi pärast ei tulnud ufs walla.

— Mis see on? ümises ta ise eneses.

Ta filma puutus üks wõeras asi põrmandal. Tuba ei olnud weel mitte nii walge, et ta seda oleks wõinud terawamalt näha. Ta astus lähemale ja tõstis selle ülesse. Aga häkilise karjatamisega kukkus üles tõstetud asi ta käest maha. See oli noore Gesti wanema Uudu kübar. Nagu wälk löiwad talle kõik sündinud lood korruga meelde. Uudu oli tema juurde tunginud — meesterahwas, pealegi pagan, keda ta ära pidanud wanduma, ööfi ühe nonni toas! Mis wõis sellest asjast saada? Oh, ta ei julgenud selle peale mõelda. Ja nüüd oli Uudu wängis, wõib olla, et ta juba puuriida ehk ratta peal hinge heitnud ja tema omas toakeses lufu taga! Kuis wõis ta ennast süüft puhastada, mis kõiit nii selgeste ilmale näha oli? Uudu heaks ta muidugi midagi ei wõinud teha. Kas ta ennastki weel wõis peasta!

Ta filmist woolasivad pisarad, need olivad põletavad valusad. Ta ei jõudnud wait olla, ta hakkas walju healega nutma.

— Jsa, ära jäta mind mitte maha, palusivad ta hõõgavad huuled ning nõrkedes wajuš noor murtud süda oma kõwa istme peale maha.

7. Ülekuulamine.

Wastu lõunat alles tehti Meeta toa uks lahti. Üks kloostri teenija naisterahwas astus sisse ja teatas lühidelt, et abtinna wangi enese juurde laskeb kutsuda.

Põksuwa südamega astus noor nonn alla oma ülema toa ukse ette. Ta käsi, millega ta ust lahti pidi tegema, oli nagu tinast ja ei tahtnud tõusta, et ust lahti wõtta. Ta süda aimas, mis teda ootas. Wiimaks ometi kogus ta nii palju julgust, et raua peale wajutas, mis ukse lahti winnas.

Suures, ruumikas saali sarnases toas istus abtinna Kristina pehmes leentoolis, mida kollane siid kattis. Ta pea oli pahema käe najale toetatud ning sügawas mõttes wahtis ta enese ette kalli jalgteli peale maha.

Ukse finni panemine näis teda oma mõtetest üles ajawat. Ta waatas üles, ta filmas Meetat ja ta pilk jäi kangelst sisse astuja tütarlapse peale.

Tüll aega wahtis ta sõnalausumata oma nonni otsa. See oli piinlik filmapilk waejele tütarlapsele.

Nagu suur süüdlane oma kohtu mõistja ees, kes teab, et ta süüdi teatakse ja et tal armu loota ei ole, seisis Meeta wärisedes ukse kõrwal. Ta ei julgenud sõnagi rääkida, sest selle aegse walju kloostri seaduse järel oli nonnil ainult siis luba keelt tarwitada, kui temalt midagi küsiti. Oleks abtinna temale kohe trahwi kuulutanud, siis oleks ta palju rahulisem olnud kui nüüd, kus ta tema südamesse tahtis wadata, nagu oleks tal kõige suurem kurjategija ees.

Wiimaks ometi lõppis see piinlik waitolek.

— Meeta, sinu toast on täna õõsi üks rööwel leitud, ütles ta oma kalgi, läbi lõikima healega ja jäi jälle wait.

— Rööwelt ei ole minu toas olnud, wastas noor tütarlaps kindlalt.

— Kuidas on ta sinna saanud? küsis abtinna edasi, nagu ei oleks ta Meeta sõnu kuulnud.

— Ma ei tea. Kõik pühad taewas näewad, et ma süüta olen.

— Wariser oli ka ilma süüta. Minu südamele, kes kõigi hingede eest kloostriis peab muretsema, walwama ja paluma, teeb see walu, et nende seas üks raskestes langenud inimene on. Mis tahtis ta sealt?

Meeta tundis oma walitsejannat juba küllalt. Ta märkas ta wõrgutawaid küsimusi wäga hästi. Mis pidi ta nende peale wastama?

— Wagadus saaks tema enese käest selle kohta kõige kindlamat otjust, wastas tütarlaps kostusest ära taganedes.

Jälle waatas abtinna oma läbitungiwa pilguga nonni otsa. Siis naeratas ta wähe.

— Paganate hinge õnnistus ei seisja minu südamel peal, rääkis ta rõhuga. Wistist ei kõnele see ära neetud suu enam, kelle keha pärast kaarnad kallewad.

Hirmus waluhooq läis tütarlapse südamest läbi. Ta oleks waljuste karjatanud selle sõnumi juures, et Uudu surma on leidnud, ehk ta seda küll kaunis kindlaste ette aimas.

— Mis kõnelesid ja temaga? päris abtinna edasi.

See on teie wagadusele ilma kõige tähtsuseta, wastas Meeta.

— Seega lorisefite teie kahetsefi kõit selle aja, mil see pagan ühe nonni toas oli, kuhu muidu keegi meesterahwas ei tohi astuda, rääkis abtinna iga sõna peale rõhku pannes. Sa oled kloostri püha seadust ja oma wannet murdnud. Mis ütled sa selle kohta?

— Ma olen seda teinud, wagadus, hüüdis tüduruk pisaratest lämmatatud healega ja langes wärisedes oma ülema ette põlwili. Aga minu süüd ei ole see mitte, et see noormees öösi minu juurde on tunginud — ta on mind väga ehmatanud.

— Ja sina täitsid nonni kohut ja teatasid koge kloostri ülewaatajale seda, mis sündinud? Ah?

— Seda ma ei teinud!

— Ja sa oled süüta?

— Ma olen süüdlane! Ma tunnen seda, ma kahetsen teda südamest, heida armu ja halasta mu peale. Ma ei tõuse mitte enne siit põrmandalt üles,

kui ja mulle mu raskete pattude andeksandmist ei ole kuulutanud.

— Kõik süüd ja efsitased saavad andeks antud, aga efsimine kloostris püha seaduse vastu mitte. Mul on kahju sinust, ja noor inimese laps, aga ma ei või sulle pattude andeksandmist kuulutada. Ka maapealset nuhtlust oled ja ära teeninud ja see saab sulle varsti osaks, kuna igavene nuhtleja sinuga wahest weel kannatab.

Nende sõnadega helistas ta kella ja kohe ilmuvad kolm kloostris teenijat tüdrukut.

— Wiige see inimene ülesse torni kambrisse ja pange uks hoolega tagast kinni! käskis ta. Teie käest nõuan ma teda tagasi.

Siis astus ta külmaltoast wälja, ilma et kordagi õnnetu tütarlapse peale oleks waadanud.

Kui Meeta jälle üksi oma toas oli, palus ta kava, kava aega, kuni sõnad suus ja weji filmas otja lõppis. Siis jäi ta rahulisemaks.

— Igawene halastus, kes ja seal üleweel pilwede ja tähtede peal elad ja kõikide südamesse näed, rääkisinud ta huuled tasakeste, ja tead, mis ma kurja olen teinud — sina oled mu süüd kustutanud — seda ütled mulle mu süda — ma tiidan ja tänan sind selle põhjatuma helduse pärast. Inimeste ees ei ole ma armu leidnud — sina oled mu peale halastanud, mu süda on rahulisemaks jäänud. Ka see teadmine on mind trööstinud, et ma ühe pagana juurest auusamat südant olen leidnud, kui ma siia maale arwafin.

— Ma mõtlesin nõndasama, kui need, kes nende peale kohut mõistavad, keda vägiwald oma alamaks on surunud. Aga ka nende eest muretseb seejama vägew käsi, kes tähtedele nende tee määrab ja päikesele walguft annab. Mis oleme meie ristiusulised rohkem kui waesed patused inimesed — nagu pagandugi? Kas ristiinimese kohus peaks tõeste olema, neid põlata, kes õiget usku ega tema pühast ei tunne? Minu wande murdmine ei rõhu mind mitte enam nii raskest kui enne — ja oma osawõtmist ühe hea pagana saatusest ei kahetse ma ka mitte enam. Te male ei ole nad ligimise armastust näidanud, ja kui nad ta surma on mõistnud, siis on nad weresüüdi eneste peale koormanud. See waene mees oli tõeste armastuse wõrgus — ja nüüd pidi ta selle eest oma elu andma! Oli ta süüd surma wäärt, et ta klooftrti püha seadusi ei tunnud ja südamet healt kuulda wõttes siia tungis? Oh te kurjad, südameta inimesed! Elus ei tohtnud ma teda armastada, surmas tahan ma teda aga meeles kanda — surnute auustamine on ju auusa ristiinimese kohus. — Ma ei taha ialgi enam usu püha seaduste wastu efsida — ialgi enam üht noort meest armastada — seda tõutan ma siin oma hinge õnnistuse juures — ma tahan ükfi tema eest paluda, kuni pühas püha Maarja mu järel andmata palwet kuulda wõtab ja teda taewa õnnistuse osasaamisele awitab. Siis tahan ma teda kui äraseletatud püha meest armastada, siis wõin ma seda — ta peab mu kaitsja waim olema! — Uudu! Wõitlused olivad mööda, ta hingas kergemalt,

ta süda oli rahulistem, ehk küll weel pisarad ta kahwatanud, õrnu palgesid niisutasiwad.

Rahulikult kuulis ta teisel päewal oma nuhtluse kuulutust, mis kloostri walitsus talle mõistnud:

„Methild Junging, Cisternciensi ordu Mihkli kloostri nonn, kes raskeste kloostri püha seaduse wastu efsinud ning tigidast Sumala riigi waenlasest ennast wõrgutada lastnud, mille läbi ta walewandujaks saanud, on tema kangelaeluse ja auu unustamise pärast oma ülema wastu kloostri uude wangimajasse mere äärde kange wahi alla wangi mõistetud, kuni ta oma elu palwete ja paastumisega parandab ning kloostriksse jälle wastu wõetud wõib saada.

Septembris, Cisternciensi ordu Mihkli nonni-
kloostri walitsus Tallinnas.“
anno MCCXCIX.

Abtinna oli ootnud, et noor nonn silma wees põlwili trahwi fergitust saab paluma, aga tema pahan-
duseks ei tulnud Meeta mitte ta juurde. Ta tahtis
ennast paluda lasta, et siis halastajat mängida ning
trahwi fergitada, mis muidugi nii waljuks et tohti-
nud jääda, sest selleks trahwimiseks ei olnud tal
wõimustki aga tütarlaps ei tulnud paluma.

Kui ta kaua juba asjata oli ootnud, lastis ta
nonni oma ette kutsuda.

Meeta ilmus ja ootas, mis abtinnal temaga
rääkida on.

— Kas sa oled kuulnud, mis kloostri walitsus
sulle mõistnud? küsis abtinna.

— Jah, wastas neitsi rahuga.

Abtinna waatas nähtawa imestusega oma kaswan-
diku otsa, et see nii rahulik wõis olla ning armu
palumise peale ei näinud mõtlemagi.

— Kas sa oled ka järele mõtelnud, mis see tä-
hendab, kloostrist wangi minna — kange järele waa-
tamise alla? uuris abtinna.

— Seda on wistist kloostri walitsus teinud ning
mulle õige trahwi mõistnud, wastas Meeta ilma äri-
tuseta. Minu järele mõtlemine ei muuda seda asja
pahemaks ega paremaks — ma pean ennast wagaduse
tahtmise olla alandama.

— See kõne on uhke ja igale nonnile kõlbmata,
manitses abtinna wihaseks saades. Sa peaksid oma
süüdi tundma, põrmus kahetsema ja halastust paluma,
aga sa oled kangekaelne, ju selja luu ei taha palwes
painuda, ja kardab põrmandu tolmu sisse hingata —
ja lähed parem kui kurja tegija wangi, aga palwe
sõna ei tule ju kange keele pealt mitte!

— Teie wagadus on mulle ütelnud, et mu süüd
andeks andmist ei wõi leida. Ja inimeste armu ma
ka enam ei oota. Nemad ei anna midagi andeks.
Ma tean seda ja kannatan nurisemata, mis nad mulle
peale panewad. Igawene kohtumõistja meie pea kohal
elab weel ja tema peale panen ma oma lootuse,
tema hiilgawa trooni ette saadan ma oma õhkamised
ja palwed.

Abtinna nägu lõkendas wihapunaft. Ta kas-
wandik pidas teda niisama etsklikuks inimeseks kui
kõiki teisi. Ta unustas ära, et tema Sumala ase-

mitust siin maa peal kloostri eestseisjaks oli seatud, kellel teiste inimestega ühesuguseid omandusi ei tohtinud olla. Ja nüüd pidi ta oma alama käest kuulma, et see teda nendega ühte klassi luges. See oli liig!

— Siis kinnitan ma sulle otsuse, mis su kloostrist välja mõistab ja õnne osa saamisest lahutab, rääkis ta vihaga. Mine nüüd, ma ei tunne sind enam, ja oled välja tõugatud wilets patune. Võta vastu, mis sind ootab. Sa saad nutma ja põrmus paluma — siis on aga kõik hilja! Mine!

Meeta läks. Ta ei kaebanud oma saatuse üle mitte. Tema südame tunnistus oli temaga rahul, ta tahtis hea meelega kannatada, mis talle peale pandi.

Järgmisel päeval wiidi ta kloostrist kinnises wankris ära.

8. Jumalik sõnumi tooja.

Aasta oli sellest ajast saadik mööda läinud. Sügawas maa sees poolpimedas keldris istusiwad neli meest, kelle tugewad luud weel endisest keha tugevusest tunnistust andsiwad, nüüd aga niiske keldri õhu ja waewalise wangi toiduga üsna ära oliwad kuiwanud. Weikses walguses, mis ülewelt weikse aknake läbi sisse langes, oliwad nende kolletanud näod koguini hirmsad: — filmad auku wajunud, pikad sahtid juuksed rippusiwad õladeni, näod harimata, rii-

bed kattenud ja käte peal sügawad raua jäljed, millega nad aasta otsa ahelas olivad olnud. Nüüd oli wangide ülem nii armuline olnud ja nad ahelast lahti lastnud. Siin sügawas maa sees paksu müüride wahel olivad nad ka ilma käe rauata küllalt julges kohas.

Praegu oli wangide järele waatamine lõpnud. Ukse hoidja oli ukse lahti teinud ja latri tulega wangi koha sifimist ruumi walgustanud, et ülem ukse lähelt sisse wõis waadata.

— Mitu wangi siin on? küsis ta.

— Neli, wastas waht.

— Üks, kaks, kolm, neli, luges ülem sõrmega korda mööda kõigi nelja peale näidates. Digus. Mis pärast on nad siin?

— Nad on nonni klooftrisse tunginud ja üht nonni ära warastada tahtnud, seletas waht.

— Need neli?

— Ei, neid oli terve trobikond.

— Ja kus on teised siis?

— Nad on ratta peal surmatud ja nende surnukehad metsa wiidud. Minult need neli on weel üle jäetud, aga ka nemad saawad pea järele minema.

Esimest korda kuulsiwad wangid, mis nende seltsimeestega sündinud. Nii mõnelgi läksiwad filmad selle peale niiskets, mida wangide ülem ega waht kumbgi pimedasse keldrisse ei näinud.

— Kudas wõisiwad nad klooftrisse sisse saada? päris ülem edasi.

— Arwatakse, et nonn ise ka nõuus olnud, was-
tas waht.

— Soo! Kuis käis siis tema käsi?

— Tema olla ranna wangihoonesse wiidud, sinna
kohta, kuhu klooster pidi saama ehitatud, aga siia-
maale muud ei ole tehtud kui üks wangi koda mere-
laenete ja tuisuliwa wahela.

— Panna üks lukku, see lämbunud õhki matab mu
rinnad kinni, käskis ülem ja hoidis seal juures siidist
ninarätiku suu ees.

Ragisedes ja rakatades käis raske rauduks kottu
ning kolinal langesiwad tugewad kangid taha. Selle
läbi oliwad nad pikast maa-alusest käigist lahutatud,
kus ülem oma wahiga kõneles. Mitte üht ainust
sõna ei tunginud enam läbi ukse wangide kõrwu.
Katuks aega oliwad kõik waguksi, nagu kardaks nad
luuramist, siis rääkis üks wang pehme healega:

— Meeta on nad wangi pannud, meie seltsimehed
rata peal surnuks piinanud ja meid nuumatakse siin
näljaga wahest ka weel ratta ehki tuleriida tarwis!
Kas need ongi siis ristiinimeste hülgawad omadused,
milledega nad hoopewad ja endid kõigist teistest kõr-
gemale tõstawad? Meie oleme paganad — nende waen-
lased — meid wõiwad nad piinata — selle üle ma
ei nurise, seda teeks wahest ka meie seast mõni tige
süda — aga mis on siis see ilus neitsi neile kurja
teinud?

Rääkija heal oli waljemaks läinud. Ta kuwa-
nud sõrmed tõmbasid endid ruskasse, ning tugew

mats sellega vastu wangikoja müüri tunnistas, et ta käewarre sees weel jõudu oli.

— Baigista ennaft, Uudu, manitses üks teine wang. Neil müüridel on kõrwad ja niisugused sõnad wõiwad meie olekut ainult pahemaks teha. Ettewaatus ja waikne wiis on mõndagi halba heaks pöörnud. Kannatust, kannatust, armas wanem, ajad wõiwad muuta.

— Muidugi peame kannatama, kuni sureme, wastas Uudu kibeda naeruga. Meie kajuks ei muuda ajad mitte, ehk nad küll muudawad. Teotawamat surma ei wõi ühelgi sõjamehel ilmas olla kui wangi-koja müüride wahel pikkamisi nälja kätte ära lõppeda. Usamaa jumalad, mis ei lastnud teie meid parem tapluses meie waenlaste vastu langeda, siis oleks järeltulejad meie luud oma kalmudele koristanud ja meid auuga mälestanud! Müüd roiduwad meie jõud siin häbistawas paigas ja meie peame werise südamega oma waenlaste lustipidude rõõmufija siia pimedasse hauda kuulma.

— Uudu, kaebamine ja kurtmine ei ole muidu mitte sinu wiis olnud, sõnas rääkija wang wahele, kuidas oled sa müüd ennaft muutnud? Sinu rahwas ei ole weel surnud — ehk kui ka kõik wiimase meheni maha oleks löödnud, siiski elab see waim weel, mis mehe soontes were käima paneb ja mis kurja kättemaksmist ei unusta. See aeg saab kord tulema, kus Gestimees jälle oma maa peal prii on ning orjuse häbistawat iket ei kannata.

— Metstäht, sa räägid tarfu sõnu, ütles Uudu

rahulisemaks jäädes. Kui meie wendade käsi hästi käib, siis tahan ma hea meelega kõik kanda, mis waenlaste õelus meile peale paneb. Ma usun, et ka nende Jumal ülekohut nuhtlemata ega head tööd tasumata ei jäta. Aga kas suudawad meie wennad oma waenlastest ialgi wõitu saada? Need on tugewad, nende müürid on kindlad kaljud, neile tuleb raudmehi igapäew weel mere tagast juurde. Kus kaswawad meie sõjamehed, kust matkab meie malema?

— Sügawas metsas lallutawad weel lapsukesed oma esimesi laulusid, mis neile emad õpetanud. Nemad hingawad priiuse õhku oma rindadesse, seal kaswawad nad wabalt üles, — neist saawad meile wabaduse toojad!

— Enne oleme meie aga ammu juba mulla põues.

— Kui ka meid enam ei ole, aga meie jugu elab weel ja temale on wabadus niisama kallis kui meilegi.

Rääkija pidas häliste kinni. Ta wahtis üksi filmi pörmandule. See näis liikuma. Ta astus mõne sammn edasi ja waatas jälle. Jah, parmanda kiwid liikusiwad ka tõeste.

— Kas näete? ütles ta oma seltsilaste poole pöördes ja käega liikuma koha peale näidates.

Kõik waatasiwad sinna poole, kuhu Metstäht näitas.

— Olge tänatud, mu head jumalad, hüüdis Uudu waimustusega. Teie olete ühe mütta siia sügawasse maa sisse saatnud, kes meile peab meelde tuletama,

mis meil teha on, nulle peale keegi meie seast weel ei ole mõistnud mõelda. Müüd, wennad, tööle!

Kõik waatasiwad imestades wanema otsa, kelle filmist esimest korda pika wangi aja sees jälle kord endine waimustuse tuluke sätendas.

— Mis suguse mõtte on jumalad sulle saatnud? küsis Metstahnt uudishimulikult. Mis head võib see pime mulla kodanik meile kuulutada?

— Peasemist siit wangikojast — wabaks saamist tema peastmist! Seisma jäänud weri, hakka jälle jooksuma, noor lootus hakka jälle tiimu tõstma — kui jumalad meile armulised on, siis ei ole mitte need niisked keldrid siin maa põhjas meie surmaks loodud.

Tema seltsimehed ei saanud ikka weel aru, mis lootus nende wanemat waimustas. Kuttu tõstis ta liikuma põrmandu kivi ülesse, pistis käe sügawalt pehme mulla sisse, mida mütt üles ajanud ja ütles siis rõõmust hülgawa näoga:

— Waatke, sõbrad, siin on meie peasemise tee! Kui üks wilets mütt oma weikeste klapkestega nii pika tee ära on kaewanud, et ta meie juurde sügawasse maa põhja jaanud, kus tema elukoht ei ole, mis ei peaks meie siis oma kahelja käega siit niisugust teed wälja tegema, sinna, kus meie priius koidab, kus minu Mõeta ja mu rahwas peastmist ootab. Tööle, mu sõbrad, meie wiskus ja hagarus ja meie tööle harjunud käed peawad meie peastjad olema. Meie jumalate saadik, mütt, olgu meie teejuht. Tema rada mõõda kaewame enestele tee linna alt läbi päewa walgusesse. Ma näen juba läbi pika pimedate tee

priiuse koitu meie lootuse taewas kuld jooni ajama.

Oh, kui kergelt rehkendawad lootused! Nad ei näe neid ülesaanata takistuse mägesid, mis weel teel ees seisawad ja noorele lootusele haleda otsa teewad.

Peajemise lootus waimustas mehi nii, et nad enam muu peale ei mõtelnud. Kohe algas töö. Oh, misfuguste raskustega oli neil siin wõidelda! Kõige esiti kohe põhjata paks müüri aluspõhi ees, ja sealt pidiwad nad palja kätega tee läbi kaewama! Aga mis ükski inimlik wägi enam korda ei saada, seda teeb usk, lootus ja armastus.

Üks asi, mille peale nad ei olnud mõtelnud, oli see, et nende tegu warsti üles leitakse. Nii pea kui waht sisse tuli, pidi ta nägema, mis siin sündinud.

Aga ta oli ju täna weel neid waatamas käinud ja nii pea ei wõinud ta jälle tulla! Ja kui ta teistkorda tuli, wahest oliwad nad siis juba wabad.

See lootus julgustas neid, kui nad esimese päewa õhtul wangi kofas mulla hunniku peal oma wiletsat wangitoitu jagasiwad, mis neile weikeste müüri augu läbi iga õhta ette lükatati. Tööd oli terve päew tehtud, aga kui wähe oli teda! Sellegi pärast ei kaotanud nad weel julgust.

Umbes nädala päewad wõisiwad mööda läinud olla, kui üks wangikotta tagasi mineja wang, kes seltsimeestele õhtu sööki järele tahtis wiia, oma suureks ehmatuseks tee eest kinni leidis. Waht oli nende jälgile saanud, ja seda kohe oma ülemale teada annud. See halastamata südamega mees naeris selle peale ja ütles oma alamale:

— Kui nad omale hana walmis on kaewanud, siis on meie kohus teda kinni katta. Pea selle eest hoolt, et ta kõwasti kinni saab maetud, et jurnud hauast enam wälja ei saaks. Mine, tee mis su kohus.

Wahht täitis peremehe käsku. Ta wöttis mõne töömehe ühes, laskis raskeid kiwa kofku kanda, täitis nendega augu kõwasti täis, ajas wälja kaematud mulla peale ning läks siis rahulise südamega magama. Ta oli rõõmus, et ühe keldri järele walwamine jälle wähemaks jäi.

Waesed wangid oliwad elawalt maetud. Oma kaematud hanaš pidiwad nad nälja ja õhupuuduse kätte surema, kuna armastaja süda elu järele jänunes ning rinnas kõige kaunim lootuse säde helkis.

Ja tigidus õerus nende kalmul rõõmu pärast kasa.

9. Ka see furd asjata!

Ilus suwine õhtu lautab ennašt üle mere ja maa. Raugelt sinawa mere pealt waatab soe päike Tallinna linna ja hommiku poolse mere ranna peale, kus kõrge kalda ja mere wee wahel weike maja seisab, mis enne kloostri wangimaja olnud, nüüd aga sest ajast saadik, mil Mihkli kloostri abtinna Kristina ära jurnud, waitseks palwemajaks ümber on muudetud. Selle maja perenaine on Meeta, kes ligi kahe aasta eest siia wangi toodud. Weel oma jurnawoodil tunnistas abtinna oma ekšitust Meeta wastu üles ja ütles teda kõigest jüüšt puhtaks. Ta wannutas

Meetat kloostriisse tagasi tulla ja kõik ülekohut, mis temale tehtud, ära unustada. Süüta kannataja andis küll surejale käe, et kõik unustatud olgu, aga kloostriisse tagasi ei tulnud ta mitte.

— See koht on mulle kui wangimaja armsaks saanud, ütles ta, ja ma tahan sinna surmani elama jääda. Selle kohaga on mu saatus alganud, sellega lõppegu ta ka. Ma ei olnud ka wangipõlwes mitte wang, sest mu südametunnistus ei kaebanud mu peale mitte — mu waim oli waba, ainult ihu hoiti wangis.

Abtinna lahtus ilma elust. Meeta litsus filmaweega ja palwetega ta filmad kinni ja tuli tagasi oma wangimajasse. Sinna head inimesed panivad andid kofku ja lastsiwad wangimajast kauni, ilusa elumaja teha, kuni kloostri ehitamisega algada wõidi, mis kõrgema juhatusse järele sinna kohta pidi ehitatud saama. Meeta oli nagu selle koha hing ja elu. Ta ei jätnud waeleid ilma abita, kes tema juurde tuliwad. Ta kuiwatas oma lahke olekuga, hea õpetusega ja helde käega kõilide õnnetumate filmapisarad ja leidis selle eest kõige suuremat mäapealist palka — tänulisi südameid, kes teda ka nendes palwetes, mis ta neile õpetanud, ära ei unustanud.

Päike hakkab juba selgest taewast mere laenetesse langema, rohuladwad kastetilku koguma ja tuuleõhk wilumaks minema. Meeta wärawal on weel mitmed waeled armu andeid ja troostisõnu ootamas. Seal tuleb lihtsas nonni riides piiga toast wälja ja kannab põlle ja korwi sees toitu ja riide tükk. Dotajate näod lähewad rõõmsaks. Mõned lööwad risti

ette ja ümiseswad waitfelt palweid, mis Meeta neile õpetanud.

Tänades ja õnnistades lähewad andesaajad mine-
ma. Seal filmab helde andja weel üht meesterahwast
wärawa kõrwal, keda ta enne tähele ei ole pannud.
Ta astub wõera mehe poole, et wiimseid andeid weel
ära anda. See aga ei siruta oma kätt mitte wastu-
wõtmiseks wastu, waid waatab üksifilmi noore piiga
otsa, kelle nagu õrna õhtu eha sarnane, juuksed kui
kuldseid päikese kiired ja filmad kui selge taewas
paistawad.

Ühe tasase kiljatamisega langeb ta kätt tagasi,
ta näost käib hele rõõmuläige üle ning põsed lähewad
punasemaks kui kõige kaunim ehawiir loojawajuja
päikese kõrwal.

— Uudu! sofistatsiwad ta huuled. Ma mõtlesin,
et sa enam elawate seas ei wiibi.

— Meeta, sa tunned weel mind, rääkis Uudu
liigutusega. Ma olin elawalt surnud, aga nüüd olen
ma prii. Minu esimene käik oli sinu juurde — ma
teadsin, et sa minu pärast kannatad — wang oled
nagu minagi olin.

— Ma ei ole enam wang, waid waba, wastas
Meeta.

— Kloostri elu oled sa aga maha jätnud? küsis
noormees.

— Seda olen ma teinud.

— Siis ei kõida find ka enam kloostri hirmsad
seadused?

— Mind ei kõida muud kui mu oma töötused.

— Mis sugused on su töötused?

— Ära küsi seda, Uudu, ma ei wõi sulle seda mitte ütelda. Sa ei saa neist põhjustest ometi aru, mis ristiinimest köidawad.

— Ma aiman, mis sa tahad ütelda, sõnas Uudu nukralt. Sinu süda ei tunne mitte seda tormi, mis minu rinda pekjab. Miks oled sa niisuguseid töötusi teinud, mis teiste inimeste kõrwu kardawad?

Noor neiu ei wastanud selle peale midagi. Kui küsija ta südamesse oleks näinud, siis ei oleks ta mitte nõnda küsinud. Ka seal laenetas hirmsaste. Noormees märkas seda, tormiliselt tõmbas ta neiu pehmed käefesed oma kuivetanud sõrmede wahele, mis maa kaewamise juures weriseks oliwad lõhnutud, ning surus Meeta enese rinda wastu. See karjatas tasase healega, ta jalgadest kadus wõim ära, ta langes minestuse sarnasesse olekusse.

— Tule minuga ühes ja ole mu naine, rääkis joowastanud Uudu. Oma käte peal tahan ma sind siit ära kanda ühe rahwa sekka, kes sind üle kõige asjade auustab ning su jalgade ees seistes sind kui oma wanema abikaasat teenib. Sinu pärast olen ma oma sõpradega pika tee maa alt läbi kaewanud, wangiornist sinu juurde, olen rohkem kannatanud, kui inimene kannatada suudab — ainult lootus sind leida, on mind igas meele ära heitmises kinnitanud ja kustawat jõudu kosutanud. Müüd on kõik häda wõidetud ja ma seisjan oma taewa uktsel — sinu südame juures — awa see mulle, lase mind sinna õnsusesse

astuda ja armastuse jumaliku, termeks tegemat lõhna enesele siise hingata!

Ta huuled puutasivad neiu õrna näo, tema roosifisuu külge. See andis ühekorraga tütarlapsese ta meeled ja jõuu tagasi. Ruttu kiskus ta enese nooremehe kätte wahelt lahti, astus mõne sammuga tagasi ja rääkis siis wärisema healega:

— Minu otsus on kindel, ära püia mind asjata meelitada, see waew on ilma aegu. Ära katsu ialgi enam minuga kokku saada. — Ma lähen tagasi kloostrisse — ma näen mere kaldast sõjamehi tulewat, waata sinna, wahest on nad su tagaajajad — põgene ruttu, enne kui nad siia jõuawad ja su uuesti kinni wõtawad — siis on sul peasemise lootus otfas. Ruttu, põgene!

— Uudu waatas enese ümber. Tütarlapsel oli õigus — sõjamehed tuliwad, neil näis rutt olewat. Kui nad teda siit leidsiwad, siis oli ta kadunud.

— Meeta, ilma finuta ei lähe ma siit mitte, hüüdis ta meelt ära heites. Mis maksab mulle elu ilma finuta! Tehku nad otsa sellele elule, kelle jaoks ilmas õnne ei ole.

— Need on mõtteta räägitud sõnad, wastas Meeta tõsiselt. Nõnda ei tohi see ialgi rääkida, kelle elu külles terve rahwas ripub. Põgene, põgene, et sa peased, enne kui hilja on. Sinu omased, su rahwas, sinu isamaa ootawad sind koju. Sa unustad warsti ühe õnnetu tüdrukuga, kui sa aga oma rahwa ja isamaa eest töös oled. Ela õnnelikult, ruttu, peasta ennast — nad on juba ligi, iga filmapiik

mõivad nad find näha . . . Püha Maarja, kaitse ise teda, ütles ta tasakeste, löi enesele risti ette ja hakkas ära minema.

— Meeta, hüübis Uudu talle walusa healega järele. Tütarlaps kuulis seda ja ta süda tahtis lõhkeda. Paksud pisarad weeresiwad tal mööda palgeid alla — tohtis ta süda tunda, mis ta tundis?

Oma maja ukselt waatas ta alles tagasi. Uudut ei näinud ta film enam, sõjamehed kihutasiwad metsa poole. Bistist ajasiwad nad teda taga. Ta astus tuppja ja pani ukse hoolega enese taga kinni, et need hirmsad odakandjad wahest ka mitte teda piinama ei saaks tulla, sest wäga wõimalik oli, et nemad ka teda olid näinud ning järele kuulama tuliwad.

Jälle oli rahu ta südamest kadunud. Waike järwe pind märsab wahul, kui torm tast üle käib. Ja missugune maru sünnitab suuremat tormi, kui elawa südame woolamad tundmused meele ära heitel?

10. Wana armuke.

Uudu peasis ka see kord oma taga ajajate käest, kes teda otsisiwad. Ta jõudis õnnelikult oma rahwa sekka, kes teda ammugi surnuks pidas ja selle pärast aga ütlemata rõõmuga ta ümber kogus, kui nägi, et surnuks peetud wanem weel tõeste elas.

Tema omaksete wastuwõtmine parandas ta haawatud südand hea jao, aga üsna termeks ei teinud

seba ka kõige armastavam omakse käsi. Üksi olles mõtles ta tihti ristiusu tütarlapse peale, kelle ilu ta kui ära nõidunud. Aga kas see ka õige oli? Meeta oli ju tema ja ta rahva weriwaenlaste laps, mikspärast pidi ta teda armastama? Ja kas ta ikka ei olnud näidanud, et ta teda põlgab? Ei, põlgamine see ka ei olnud. Aga miks ei tulnud ta siis temaga ühes, kui ta teda oleks armastanud!

Need mõtted käisivad noore wanema peas ringi, kui ta ühel ilusal õhtul üksi mööda metsa alust kõndis ja isamaa metsade lehkawat õhku täies wabaduses sisse hingas. Oh kui armas, kui kaunis oli ometi waba elu endise wangikeldri ja maa-aluse haua wastu! Ta meelde tulivad need hirmsad ajad, mil ta oma seltsimeestega maa sisse oma kaewatud hauda oli maetud. Sügawas maa põhjas oli neile nälja ja lümmatuse surm osaks määratud, kuna kõrgel nende peade peal waenlased rõõmsalt priiskasivad ning õnnetumate julge otja üle rõõmustasivad.

Õfimesel filmapilgul olivad nad selle hirmsa töö ülesleidmise järel väga ära kohkunud. Kust pidivad nad süia saama, kust pidivad nad hingamiseks õhku wõtma? Siis aga tuli Uudule jälle mütt meelde.

— Meie ei ole mitte maha jäetud, meie ei pea mitte siin otja leidma, oli ta siis oma seltsimeestele hüüdnud, kas ei ole mitte jumalad ise oma saadiku meile wangikotta saatnud peasemist kuulutama! Meie peame päewa walgele saama, kus puhast õhku wõime hingata ja nõrkend keha kosutawa toiduga finnitada.

Need sõnad olivad seltsimeestele jälle julgust andnud, ning uue jõuga hakkasivad enestele üles poole teed kaapima, et enne õhu kätte wälja saada, kui lämmatus neid seal ära surmab.

Misugune hirmus waew ja üle inimese jõuu käiw töö oli see olnud, aga siis ometi kord sai see ka wõiduga kroonitud. Nende tee ots jõudis ühte suurde ruumikasse keldrisse, mille kõrwal weel mitmed teised kõigesuguse toiduwaraga ja weinidega täidetud keldriruumid olivad. See leibus rõõmustas mehi — nälja surma ei olnud neil enam karta. Rohkem kui terve aasta järele sõiwad nad nüüd esimest korda inimese toitu.

Nüüd tehti koguni uue julgusega tööd. Ehk küll wiletsust ja waewa lõpmata palju oli, siiski läks neil wiimaks korda — kui kaua aja järele, seda ei wõinud nad igaweses pimeduses teada — läbi maa enestele teed wälja kaewada. Kui nad wälja jõudsiwad, leidsiwad nad endid linnast tükk maad eemal mere ääres, ilusa soja suwe õhu sees. Misuguse rõõmuga nad seal üksteise kaela olivad hakanud, ja misuguse jänuga nad pika wangi aja järele esimest korda priiuse õhku sügawaste sisse hinganud, seda tundsiwad üksi nemad täieste!

Kõik need pildid käisiwad tema waimu filmade eest mööda. Siis tõusis ta ees üks taewalik piiga kaju nähtawale. See oli ilus kui hommikune hele koit. Ta pea ümber hiilgas ehakarwa lai kroon, mille sees taewa tähed särasiwad. Ta waatas kurwalt

naeratades unistaja otsa, ta suu liikus, nagu räägiks ta temale armusõnu, aga ometi ei kuulnud noormees sõnagi.

Oh ja jumalik südamed nõid, sofistatsiwad Uudu huuled. Ma armastan sind siiski, ehk ja küll mind põlgdusega enesest ära oled tõuganud. Ma ei mõista, mis mind sinu poole tõmbab ja oma lapsepõlwe armastusest lahti kisub. Oh kui õnnelik oleksin ma, kui sa siin wäikeses metsa wilus, kuhu wiimsed eha jooned oma walgust saatwad, kus kodu maa lindude laul mind kaua aja järele rõõmsaste terwitab, kus rind püha priiuse õhku sisse hingab — kui sina siin mu kõrwal wiibiksid!

Tasane õhklamine ta ligidal ehmatas teda. Ta waatas enese ümber. Tema ligidal istus poolpimedas metsa all üks walges riides naisterahwas ja hoidis kabe käega oma pead kinni. Uudu astus lähemale. Wistist ei olnud ta nooremehe lähenemist enne kuulnud; ta waatas ehmatades üles; ta näost käis õrn puna üles ning siis tõusis ta ruttu oma pehmelt sambala pingilt üles.

— Uudu, sina siin! Kas mu silmad waimu enese ees näewad, wõi oled sa tõsine inimene? küsis ta kartlikult wanema otsa waadates.

— Suule, wastas Uudu ja ta healest kõlas ehmatatus. Nagu sa näed, ma olen siin, ma olen terve ja rõõmus nagu enegi, kui meie weel lapsena ühes koos mängisime. Oh kui kaua aega ei ole ma sind enam näinud — ma olen väga rõõmus, et sind leidfin nii ilma ootamata.

Noor piiga waatas küsides wanema otja.

— Sa oled rõõmus, et mind siit leidsid? kõneles ta rõhuga. Ja sa ei teadnud mitte, kus ma elan? Sul ei olnud mahti minule natukestki oma kallist ajast ohwerdada ja ühe kloostri piiga tarwis oli sul aega küllalt!

Need sõnad kõlasiwad täis kibedat ette wiskamist.

— Suule, ära ole kuri minuga, palus Uudu, ma ei oleks mitte niisugust kokkusaamist ootnud.

— Ma tean, sa ei ootnud sugugi minuga kokkusaamist. Sinul sai sellest küllalt, et sa minuga nalja heitsid ja jeda tuld, mis waikselt rinnus põles, tugewaks leegiks lastsid tõusta — siis läksid sa ära, siis ei mõtelnud sa enam selle peale, mis sa tegid — siis hakkasid sa oma waenlaste tütreid armastama ja unustasid oma Suule ära, ehk sa küll teadsid, kuidas ta sind armastas. Ja jeda pead sa kõik õigeks ja selle juures on ju süda sinuga rahul!

— Suule, mõtle, mis sa räägid! sõnas wanem ilma et selle peale õiete midagi oleks wõinud wastata. Lepi minuga ära, ma tahan heaks teha, mis halwaste olen teinud. Ma tunnen oma ränka eksitust — ma ei taha mitte enam eksida —

— Mis tähendawad need sõnad? küsis Suule ja ta süda põrkus rutuste. Oli tal weel lootust Uudu armastuse peale? Ja kui tal oli, pidi ta jeda weel wastu wõtma?

— Suule, anna mulle andeks, et ma ju südamele walu olen teinud, ma tahan jeda Kristlast ära

unustada, ära needa ja talle kätte maksa, kes mind oma iludusega ära on nõiutanud. Mu süda ütleb mulle, ja ka tema on mind manitsenud, et ma oma sugurahwa juurde tagasi pean pööрма, tema saatust kandma ja tema eest võitlema. Suba homme koguvad wäesalgad hiiemetsadesse kokku ja ma wiin nad Lindanisa alla. Palu ka sina häid jumalaid, et nad meile õnne annakšivad ja minu rahwale wõitu saadakšivad. Mu süda ütleb mulle ette, et see taplus midagi iseäralist toob, kas wõitu ja wabadust, ehk langemist ja surma — seda ei wõi ma ütelda. Aga siin pühäs hiiemetsas tõotan ma sulle, kallis Suule, nii pea kui ma taplusest eluga tagasi tulen, sind enese naiseks nimetada. Tahad sa mulle kõik andeks anda, kõik mu eksitused unustada ja mind siis omaks wastu wõtta? ~~See~~ Nõu nõiumine hingagu kristlase peal!

Wäiksel nuttes lastis õnnelik piiga enese nooremehe rinnale.

— Sa oled jälle mu hea armas Uudu, ütles ta siis. Olgu kõik unustatud, kui sa ise aga kõik unustada wõid, mis mind siiamani nii äraütlemata õnnetuks on teinud. Aga kui sa mind wabest petad?

— Suule, mis sa räägid!

— Ei, ei, sa ei wõi mind petta. Reed filmad ei wõi waletada, neist waatab mulle mu taewas wastu, ja taewas ei ole pettust. Oh Uudu, ma olen õnnelik; otsata, ära rääkimata õnn woolab mu südames — ma olen sind jälle leidnud, ehk sa küll minu südamele furnud olid. Lase mind oma rinnal puhata,

lase mind sinu huultelt oma hinge õhku fiske hingata ja armu joowastust oma rinda imeda! —

Cha oli ammugi kustunud, kui Uudu ja Suule pimedada metsa alust mööda taewa tähtede walgulsel koku poole sammusiwad.

Teisel päewal kogus kink ja hiiemets rahwast täis. Noortel meestel oliwad wibud, nooled, odad, taperid ja kilbid sõjariistadeks käes ja wanadel raukadel ning noortel poisikestel, neidubel ja noorikutel ning emadel sõjameeste moon kanda. Wiimast korda wõeti siin ühes koos keha kinnitust kõige parematest suutäitest, mis armastajad känd kodus oma armsatele sõjameestele ial walmistanud; wiimast korda kõneldi siin ustawaid sõnu, wiimast korda uuendasiwad siin armastajad noored inimesed oma truuduse töötusi ja wiimast korda pigistasiwad sõbrad siin teine teise kätt.

Sätiste käis kowa hõiskamine metsast läbi, mis mitmest küljest kawa aega weel wastu kajas.

— Wanem tuleb! hüüti hõisates

Kõik, kes muru peal rohu pingil istusiwad, tõusiwad üles.

Uudu tuli ka wanemate pereisade keskel. Mitmed nägiwad teda siin kawe aasta järele esimest korda. Cha tema üle küll ka kurja oli kõnelnud, et ta oma rahwa maha jätnud, oma armukesele selga pöörnud ja waenlaste tütardest omale naist otsinud, siiski wõitis jälle nägemise rõõm ja sõjalik waimustus koik muud tundmused ja wali terwitamine kõlas talle igast

Küljest vastu. Lahkelt vastas ta oma tuttavate sõjafeltilaste sojad terwitused ja waimustas elawa sõnaga kõiki sõtta minejaid ja koju jääjaid.

Sarwed hüüdsiwad — malewa hakkas liikuma, lahkujate pisarad kastsiwad murupinda.

Uudu seisatas kõrgema kingu peal ja laskis oma filmad ümber lennata. Ta näis kedagi otsima. Seal tuli häkiste puude wahelt ühe noore piiga keha nähtawale. Ta waatas enese ümber ja ruttas siis otse Uudu poole.

— Suule, ma kartsin juba, et ma find enam nähagi ei saa, hüüdis Uudu. Kus wiibisid sa nii kaua?

— Uudu, Uudu, ma olen wäsinud jooksmisest, ma toon sulle halbu, wäga halbu sõnumeid.

— Mis sõnumed need on? On meie sõjaplaan waenlastel teada? Kas on nad wahest palju abi saanud wõeralt maalt?

— Sellest ei tea ma midagi. Uudu, mu sõnumed puutuwad finusse ja — minusse.

— Seleta ruttu, mis on meil karta, ma pean ruttama, mu malewa on teel, rääkis Uudu.

— Ma nägin öösi sinust und, rasket uud, ma tahtsin teada, mis see tähendab ja läksin hommiiku wara targa juurde, kust ma praegu tulen. Ma ruttasin küll, aga enne ei saanud ma süia.

— Ära karda tühja unenäo pärast midagi, armas Suule, waigistas Uudu.

— See pole mitte tühine, kallid Uudu, usu mind, vastas neiuke pisaril filmil. Sina ei tule mitte enam

tagasi, sina kaod minult igaweste — eh ära mine parem sõtta, jää koju, usu, su pea üle waritseb hirmus õnnetus.

— Aga armas laps, ma ei wõi ju teifeti teha, ma pean minema, mu mehed on juba teel, kuhu peavad nad ütsti ilma minuta minema. Ära kardata tühja, meie jumalad elawad weel, kui nad meid hufatuse sisse ei taha saata, siis pole meil midagi karta. Oma rahwa ja isamaa eest tapluses langeda pole mehele häbits ja ma usun et ka sina mu peale mõtled, kui mind ka Mana käsi peaks lööma. Jumalad olgu sinu kaitsjad, kuni teineteist jälle näeme, ehk kuni mu sõjamehed sulle sõjaõnnest ja minust sõnumit toowad.

Ta surus nutja tütarlapse oma rinnale, suuteles teda kaks korda ja läks — ka tema filmis hiilgas pisar.

— Uudu, Uudu, hüüdis tütarlaps ära sõitjale sõjamehele järele. See aga ei wõinud teda enam rahwa hõiskamise all kuulda, kes teda sõtta minnes waimustusega terwitas.

— Oh teie jumalad, hoidke ja kaitske teda, palus Suule meelt ära heites. Ta ei kuule mu manitsust, ta ei wõi ka teda kuulda ja ometi tean ma, et teda suur õnnetus ootab. Kui ma üles ärkasin, wärisefin ma hirmu pärast. Nii oli mu unenägu minu ära kohutanud. Ma seifin lageda wälja ääres, kus punased wihud segamine maas seifiwad, nagu oleks hirmus maru kõik rukkihakid ära lõhtunud ja laiali kannud. Seal peafis korruga üks hirmus ränk pilw taewa wõlwikist lahti, tuli lähemale ja ikka lähemale; ma tahtsin põgeneda, aga mu jalad ei kannud mind edasi; ma tundsin, et mu ots

ligidal oli, mu hing jäi kinni ja ma ei saanud enam hingata. Pilw wajus maa peale, aga nii raskelt, et jalge alune kõikus. Wälja peal, kus enne wihud seisiwad, paistiwad nüüd pakjust udust inimeste pead wälja, häda healed, kaebamised, hoigamised tungisiwad mu kõrwu ja ka sinu healt, mu armas Uudu, kuulsin ma sealt. Ma tahtsin find piasta, aga ma ei saanud ju paigast. Seal tuli üks kotta suurune walge lind, wöttis ju enesega ja lendas, ilma et ma appi oleksin wõinud rutata, sinuga kaugesele, kaugese ühe saare peale. Sina waatafid tänulikult oma peastja otsa, tal oli nüüd inimese nägu, ta naeratas sulle wastu. Sa pöörfid mulle selja, maa minu jalgade all hakkas liikuma, taewas läks kahets, meie wahetele tuli hirmus, otsata sügarus, mis ilka juuremaks läks. Sinu maa peal hiilgasiwad walged ristid, ja waatafid nende poole — sa ei pööranud enam tagasi. — Uudu, Uudu, sa oled mulle kadunud — ma ei näe find enam!

Suule langes maha, ta oli ära minestanud!

11. Kõik kadunud.

Uduema oli oma pehmed tiivad üle maa laotanud ja kõik wiletsumised paksu waipaga elawate filmade eest kinni katnud. Üks ainus elaw hing liikus selle pimedada ööudu sees. Ta südand rõhus piinlik kartus, ta rinnust tõusiwad rasked õhkamised. Ta jalg komistas tihti, ehk ta küll ettewaatlik katsus olla, sest ta teadis, et need, kelle üle ta siin komistas, tema

wendade furnukehad olivad, keda waenlase raud maha rainunud. Ta oli ju lahingi platsil, tapluse wäljal, kus furnu Gesti malewa seas nii rohket lõikust pidanud. Nende külmade kehadega oli kõik rahwa, oli ka tema lootus hauda langenud. Ta süda ei olnud talle rahu annud, ta tuli kaugelt waenuwäljale, et oma armastatud meest leida ja kui see ka niisama külm oleks, kui kõik teised ta ümber.

Ta oli Suule — — —

— Oh, teie kõrged jumalad, õnne ja õnnetuse isandad, laske mind teda leida, palusiwad ta huuled. Ta ei ole tagasi tulnud, ta on siia langenud — tema filmad tahan ma weel kinni litsuda, tema kahwatanud palesse waadata, tema tarretanud were sees oma kuumawat nägu jahutada. Mu ümber, on igawene pimedus, ainult kaarnate karjumist ja mõne sureja wiimast hinge tõmbamist kuuleb mu kõrw. Dõpimebus — see paks hirmus pilw katab kõik kinni, mis mind unes nii wäga ehmatas.

— Uudu, Uudu! hüüdis ta walusa healega. Aga ta tundis isegi, et need sõnad kaugemale ei kostnud kui ta enese kõrwu. —

Natuke maad temast eemal lames üks pool eluta keha. Suured haawad, mis palawas tapluses ta siia maha heitnud, olivad ta were riisunud ja jõuu nii ära kurnanud, et ta ennaast liigutadagi ei jõudnud. Ta oli minestuse uimastusest ärganud, ta kuulis oma nime hüütama — ta tahtis enesest märku anda, tahtis wastu hüüda, aga selleks oli ta jõud nõrk.

— Suule, ma olen siin, liikusiwad sõnad ta keele peal, ometigi nii tasa, et ta armastaja neiu teda ei

wõinud kuulda. Ka seegi liigutuse katse ei olnud ilma halwa tagajärjeta. Haaw, mis tal rinnus oli, hakkas uuesti werd jooksuma — ta katsus teda kuue hõlmaga kinni matta, mis aga ometi forda ei tahtnud minna.

Kui ta ka werejooksmise seisma oleks saanud panna — walu, mis nii ligida surma eel käib, ei suutnud ta ometigi waigistada.

Nõrkedes langes ta pea wastu külma maad oma tarretanud were sisse tagasi. Weel kuulis ta nagu läbi une oma nime — siis aga kadusiwad tundmused ja kustusiwad meeled. —

Ta peastja ingel ei olnud teda üles leidnud. Kuis wõis ta teda ka pimeduses leida!

Zuba lahutas koidu kuma ööpimedust ja tasane tuul lõhkus uduteki, aga ikka weel kõndis Suule mööda tapluse wälja. Päewa tulel alles awas talle kõik selle hirmsa häda ja jälestuse, mis niisugusel kohal pesitab. Nii mõnigi tutaw nagu puruks tallatud liikmetega ja koledate haawadega tuli tal siin silma ette. Keda haawad weel ei surmanud, seda oli üle woolaja sõjawäge surnuks tallanud. Need ei olnud enam inimeste furnu kehad — need oliwad ära purustatud liha hunnikud. Kuis wõis tema armuke, kui ta siia oli jäänud, teist wiisi wälja näha! Haledus, hirmu jäledus ja põlew hinge walu furnusiwad ta jõuud nii ära, et ta nõrkedes ühe kõrgema koha peale maha langes ja haledaste nutma hakkas. See nutt wiis ta pool minestanud olekusse, milles ta iseenesest ega sellest, mis tema ümber oli, enam midagi ei märganud.

Päike ei olnud weel mitte liig kõrgel taewa tel-

gil, kui üks kauba woor maanteed mööda Tallinna poole rühkis. Tee wiis just tapluse wäljalt läbi. Ahned woorimehed korjasiwad furnukehade juurest kallid wäärtasju kokku ning pistiswad enestele taskusse. Selle juures wõtsiwad nad paari langenud sõjamehe teha enestega ühes, et wistist tee peal nende ümbert kõik wäärtasjad ära riisuda — wõi oli neil weel elu sees ja ehk mõtlesiwad riisujad neid rawitseda.

Suule nägi seda nagu läbi une. Ta ei mõistnud sellest muud arwata kui põlastawat furnute riisumist. Kui need juba linna walli taha ära oliwad kadunud, tundis ta enesel jälle nii palju jõudu olema, et otsimist uuesti wõis algada.

Raua ei saanud ta ka oma asjata armutööd teha, kui linnast sõjawäge tema poole tuli. Muid pidi ta põgenema, kui waenlaste kätte ei tahtnud jääda. Oma kaugelt warjupaigast nägi ta, et need furnukehad kokku wedasiwad, et neid ära põletada. Jumalaga, ja kallis põrm! Pea ei näe kellegi film sinust enam muud kui natuke tuhka, mida tuul laiali kannab!

Suule põgenes oma kodumaale tagasi, kus tuttawad metsad talle winguma tuule käes leina laulusid mühasiwad ning wulijewad ojakesed ta nutupisarad merde kandiswad.

Otsas oliwad ta üürikesed õnnetunnid — otsas ka tema rahwa wabadus ja õnn!

Nad oliwad langenud kui hilised lehed sügise tormi käes puudest pudenewad. —

12. Haige walwaja.

Ühel pühapäewal käis Meeta jälle haigemajas, nagu ta seda ikka oli teinud. Ta leidis ühe haige koguni iseäranis ja talitajatest tähele panemata. Ta filmad seiswad kaua selle lahwatu, surnufarmalise, eluta näo peal — ta astus lähemale, wöttis ruttu haige käest kinni — see oli weel soe — ta elas weel, ehk küll muidu enam mingit elumärki tunda ei olnud.

Hele rõõm hiilgas ta näost, ta süda tuksus kärmeste — ta filmad läksiwad niiskets.

— Kust on see haige siia saanud? küsis ta ühelt talitajalt.

— Riia kaupmehed on ta toonud, wastas see pool pahaselt. Mina ei mõista miks nad niisugust ühes on wõtnud — siia jurema — oleks wõinud ka wäga hästi sõjawäljal ära surra. Näitab ju nii wähe hinge sees olema, et tema eest enam ei maksa midagi teha. Selle pärast on ta ka teistest hoopis ära lahutatud. Kes teab, kes ta ise weel on — wahest koguni mõni pagan — no siis oleks ilus?

— Aga inimene on ta ometigi, wastas Meeta, waatas weel hoolega haige järele ja läks siis ruttu minema. —

Keis-õõsi kuulis haigete walwaja ukse taga koputamist. Ta tegi ukse lahti ja üks nonn kaetud näoga astus sõna lausumata sisse. Ta läks otse teed selle haige woodi juurde, kes surma tarwis ise paika oli pandud.

Orna läega waatas ta tema haawad järele, pesis neid ja sidus neile rohutu peale. Raua jäi ta sinna — ta käed oliwad risti pandud, nagu palwetaks ta tema eest ning ta filmad ei liikunud haige näolt. Ta liikuwast rinnast

oli näha, et seal suur torm mäsjas. Haige oli aga kui furnud ja ei näitnud mingit elu märki.

Enne kui inimesed unest ärkasivad, kadus ta ära. Teisel ööl tuli ta jälle. Siis juba oli haigest elumärkisid tunda: ta hingas sügawalt, pea soojus oli suureks läinud aga filmi ei teinud ta veel lahti.

Nõnda käis see tundmata nonn iga ööse mõerast haiget ta tööde woodil põetamas ja walwamas. Eba usklikud haige talitajad lasksivad ta auupakliku waitolemisega uksest sisse ja wälja.

— See on ingel! ütlesivad nad iseeneatele. Wis-tist on see mõeras noormees mõni waga hing, keda ta pühade käful walwamas käib.

Ühel ööl, kui ingel jälle haige woodil istus, lõi noormees oma filmad lahti. Ta waatas kaua, kaua enese ette, siis tõstis ta oma filmad üles nonni peale.

See pani oma käed kokku, ta huuled liikusivad südamlises tänapalwes. Haige waatas üksifilmi ta peale, siis käis korraga ta näost hele naeratamise jumi üle. Ta tahtis üles tõusta, aga see katse muutis ta kahwatanud näo ühe korraga walusaks. Ta filmad waosivad jälle kinni, käed langesivad jõuetult kõrwale ja walus õhkamine tungis rinnust. Täna ei läinud enam ta filmad lahti.

Nonn kadus tase ta juurest ära. —

Haige tundis hirmust peawalu, kui ta enese ärkamist märkas. Palamus tõusis, kõiksugused kujud käisivad ta filmade eest mööda, ehk ta need küll kõwasti kinni pigistas — ta jampsis. Tema sõnad olivad haigete talitajale täieste arusaamata, kes Satslane oli ja sõnakesiki Gesti keelt ei osanud.

Reß-ööfel, kui nonn jälle tuli, oli ta rahulifemaks jäänud. Ta magas kerges unes. Kui nonni õrn käsi ta kuuma otsaesise peale wajus, et ta pead külma rätikuga jahutada, ärkas ta üles. Ta filmad läksiwad lahti ja elksiwad ühest teise, ilma et ta oma walwajat oleks filmanud.

— Raiuge pihhta, sõbrad! jampsis ta. Wõit peab meile jääma, meie peame priid olema! Waatke, seal punab taewas, — linn põleb, meie waenlased põlewad tuhaks — edasi — wana Lindanisa müürid langewad — näete neid halli peade ja walge habemetega mehi sealt üles tõusma? — Need on meie isad — surunud wanemad — nad tulewad wälja oma haudadest — toowad meile abi — wabadust — õnnepõlwe — meie oma walitsust. Edasi, wennad!

Murelikult waatas nonn ta otja, ka tema ei mõistnud haige kõnet — ainult nii palju sai ta aru, et see jampsinine oli — seda tunnistasiwad ta framplikult liikuwad filmad, kellede hiilgus hoopis kadunud oli.

Ta õhkas raskesti.

Haige filmad waatasiwad tema peale.

— Meeta, hüüdis ta forraga ja ta filmad hakkasiwad sarama — elu oli tema liikmetesse tagasi tulnud. Rõõmus naeratus lehwis ta näo ümber.

Nonn wöttis ta kuiwetanud kae oma peosse, pigistas seda õrnalt ja ütles siis Daani keeles:

— Tasa, Uudu, sa oled weel wäga haige. Ara hüia mind mitte nime pidi, mu nime ei tohi siin keegi teada!

— Meeta, Meeta, kas sa ikka weel see jääkülma sü-

damega floostri neitsi oled, kes mind ära põlgab? rääkis Nuhu feelust hoolimata. Miisparast kardab sa oma nime?

— Siin mõivad meid nende kõrvad kuulda, kes seda ei tohi teada, et ma Meeta olen.

— Siis läheme kohe siit ära, kus meil taga ajajaid ei ole. Tule, Meeta — sa tuled ju ikka?

Ta tahtis ennast nende sõnadega istukile ajada, aga ometi ei jõudnud ta ennast liigutada.

— Kas nad mu siia kinni on sidunud? küsis ta siis. Oh nad on mu wangi pannud. Võta need hirmsad kõited mu käte ümbert lahti — ma ei saa neid liigutada — ja need kolevad rauad mu jalgade, piha ja pea ümber — oo, need pigistavad mu furnuks! Peasta, peasta mind, Meeta, enne kui ma selle koorma all oma elu lõpetan.

— Sa ei ole raudus ega wangis — sa oled haige, kostis nonn tasase healega. Kannata veel, ja saad varsti terweks.

— Mina haige? kust ma haigeks sain?

— Head inimesed on su tapluse wäljalt linna eest siia toonud.

— Tapluse wäljalt? Ha, nüüd tuleb mulle meelde — meie lätsime sõtta — mõitlemine oli hirmus — waenlasti palju — kõigil raudriided seljas — ma mõitlesin üksi mitme wastu — aga edasi ei tea ma enam midagi — kes mõitis?

— Ära waewa ennast üleliiga, waigistas nonn. Kui terweks saad, siis kuuled kõik — jää nüüd rahuliseft magama — mu aeg on otsas — ma pean minema.

— Kas jälle mu juurest ära lähed ja mu üksi jätad? Jää siia, ära tõuka mind jälle enesest ära!

Jää rahule, Uudu, ma tulen jälle.

— Sa tuled jälle! Sa ei põlga siis mind mitte enam.

— Ma ei ole sind ialgi põlanud, fofistas nonn tafakeste, pigitas ta fätt ja läks ära.

— Sa ei ole mind ialgi põlanud? kordas ta küsides. Meeta, Meeta, kuis võin ma sinust aru saada?

Ta ootas vastust, aga vastuse andja oli kadunud.

Kõik see lugu oli teda nii üles äritanud, et ta uuesti hirmsa palamiku sisse langes ja kangeste jampfima hakkas. Talle astusivad kõiksugused pildid — armsad ja hirmsad läbi segamine filmade ette — ta ei saanud aru, kus ta on — ta arwas, .et teda wangis hoitakse — mikspärast? Seda ta ei teadnud. Ta ei mäletanud mitte, et teda kuskil finni oleks võetud.

— Aga ma olin ju kord waba, meie kaemasime oma kabe käe abil wangist tee wälja, arutas ta ise eneses. Ah, see polnud muud kui unenägu; ma olen raskestes maganud — ma olen praegugi wang, waene wilets maha jäetud wang. Ka Meetat olen ma unes näinud ja — Suulet! Oh unenäod, kui ilusad olete teie tõsise ilma hirmsa tõsiduse wastu!

Rahel järgmise ööl leidis Meeta teda kõige suuremas jampsitujus, kus haige teda ära ei tunnud. Ta tegi kõik, mis jõudis ja mõistis, et Uudu terwist parandada. Kui enam muud nõu ei teadnud, siis lootis ta palwete peale, mis ta wahet pidamata haige eest taewa poole saatis.

Ta tema palwel näis ka tõeste ime jõud sees olema. Kolmandamal ööl oli haige juba palju parem. Ta ei jampfinud enam, magas rahuliste ja raskestes ja ei äratanud teda ka mitte, et teda mitte asjata liiga ärritada mis weel ta terwisele kahjulik võis olla. Ta filmist langesiwad röö-

mupisarad ja ta tänas helbet taewast südamest, et ta tema palweid kuulnud.

Nüüd mõis ta haiget juba talitaja hoolde jätta, ja kaks ööd järgi mööda jäi ta tulemata.

Kui ta siis jälle tuli, leidis ta oma haige palju terve-
ma. Ta jõudis juba oma käsa liigutada ja ei jampsinudenam
nonni nähes waatas ta temale kaua otsa ja küsis siis :

Kas sa oled Meeta?

— Kas sa mind siis enam ei tunne? vastas see südame-
likult.

— Oh, ma tunnen sind, mu loidukaunis Meeta, aga
ma olen nii palju und näinud, et ma nüüd enam midagi
ei wõi uskuda, kas see ilmsi wõi unes on, mis mu ümber
näen.

— See on kõik ilmsi. Katsu siin on mu käsi, waimul
ei ole liha ega luud ega unenäol käsa. 'Sa olid raskest
haige, nüüd oled juba parem — mõne päewa pärast wõid
üles tõusta ja haigemajast wälja minna.

— Ja sina olid ka, kes mind iga öösi siin käis wal-
wamas, kui keegi teine käsi mind ei aidanud?

— Mina tegin seda.

Haige hakkas nutma kui lapsuke.

— Miks sa nutad? küsis Meeta pehme healega.

— Kuidas, olen ma sinu wastu ekfinud — mu kallis
Meeta, rääkis haige ja ta silmist woolaswad pisarad suur-
tes ojades. Ma uskufin, et sa mind niisama põlgad kui
teised sinu rahwa seast, et ma pagan olen ja teie usku ei
tunne. Ma needsin sind — ma töotasin sulle seda kätte
matja — sina aga tuled ja peastad mu surmast, ja oled
mind selle elu hisse tagasi kutsunud, mis mul ilma sinuta
tühi ja kole on, aga sinuga ühes täis õnne ja rõõmu. Kui-

das võisid sa ometi minu eest nii palju teha, ja miks olid sa enne nii külm minu vastu?

— Ma olen oma risti-inimese kohut täitnud, vastas Meeta. Seda oleks ka iga teine õige risti-inimene teinud, mitte mina üksi.

— Sa seisad väga ristiinimeste eest, kes minu maa ja rahva kõige suuremad vaenlased. Sa selle pärast põlgan ma ka nende usku.

— Üks kärib ainult head teha, vastas Meeta. Kes risti tähte oma rinna peal kannab ja usu nõudmist ei täida, see peab oma tegude eest wastust andma igawese kohtumõistja ees, kes nõuab, et meie ka oma vaenlastelegi head peame tegema.

— See on väga palju, minu usk ei nõua mitte nii palju heategemist. Vaenlastele on raske head teha, kui hättemaaksmise lust tegusid juhib.

— Uudu, mul on üks soov südame peal, rääkis nonn paluwa healega.

— Sinu soovisid tahan ma täita, kui see minu võimuses seisab, kostis Uudu. Sa pead nägema, et ka pagan tänulik mõistab olla ja oma kõige suuremat heategijat meeles peab. Räägi, su soov on mulle kui jumalate käsk.

Ma nõuan palju oma weikse hea teo eest, algas Meeta. Jäta maha oma pagana jumalad ja usk nende võimetusmate olemata kujutuste sisse ning saa risti-inimeseks!

— Su heategu ei ole mitte weike — aga su nõudmine on suur — liig suur, rääkis noormees ära kohkudes. Minu omaksed tõulakšiwad mind enesest ära kui ma oma wanemate jumalad ära salgan, kes nende käte tööd on õnnistanud.

— Ära mine mitte enam oma rahwa sekka tagasi,

kellele ja furnud oled, seletas nonn. Tema on sinu pärast filmawett walanud, on sinu mullale oma õnnistust annud, ja oled temaga tasa. Mina olen ju ühe uue elule peastnud, ja oled kui uuesti sündinud — ja pead ülemat armastust mõistma kui oma rahwa ja mõrvoja armastus, mis mõlemad kaduwad on. Tee oma waimufilmad lahti, waata finna kulbse hommiku poole, kus tõsised taewa warandused warjul seisawad, siis aimad sa igawese armastuse saladust, mis hinge tõstab ja tahtmist pühendab, südamele ülemat rahu annab kui ükski muu asi ilmas. See, kes kõiki inimesi armastusega täidab, kellest armastus wälja woolab kui walgus päikesest — see on risti usu Jumal — kõigi inimeste helde isa. Tunnista teda omaks, saa ristiinimeseks, jäta maha oma tühjad jumalad, kes teile ühtki taplust pole weel wõita aidanud; kummarda seda, kes taewa laotuse kinnitas ja päikesele ning tähtedele nende teed näitas.

Range sifimine wõitlus algas nooremehe südames. Armfad mälestused lapsepõlwest, ilusad hiiepidud, kalliks saanud usukombed, sugulased, sõbrad — Suule, kõik käiswad ta waimu eest mööda. Neile kõigile pidi ta kaduma, pidi oma waele maha jäetud rahwa tulewiku lootused ainult meelitawaks unenäoks jätma, ise ühe wõera rahwa jekka astuma, kes siitamaani ta weri waenlane olnud ning ühte usku wastu wõtma, mida ta ei tunnud! Ja seda kõik ühe nõidliku tütarlapse pärast, kes temale oma usu nii ilusaks ja armsaks mõistis maalida ja teda nii meelitawalt palus, et ta kõik muud unustas. Kui raske ja wõimata oleks see muidu talle olnud, aga oma peastja ingli wastu ei wõinud ta teifeti.

— Simule, Meeta, ohwerdan ma kõik — oma rahwa ja maa, oma jumalad ja ka oma armastuse, rääkis ta liigutusega. Ma aiman seda igawest armastuse wäge ja

jeda saladust, mis siud on siudinud mind surmast peastma, ilma et ja maapealse palga peale mõtleid. Ma jätan maha mis mulle üle kõige armas ja kallid olnud, ma kusun ennast lahti neist tugewatest sidemetest ja tulen sinu järele. Anna mulle jeda elu, mis mu siudame uueks teeb, et ma hinge poolest sinu sarnaseks wõiksin saada. Meeta, wii mind oma suremata Jumala tundmisele, tee mind tema riigi alamaks — näita mulle jeda tõe walgust ja tema igawese armastuse püha saladust!

Uudu filmad hiilgasiwad iseäraliselt; üks kõrgem waim oli teda oma waimustusega siititanud. Önnelikult pigistas waga nonn tema kätt ja andis talle siud otja ette.

— See on minu elus kõige önnelisem ja ilusam päew, rääkisiwad ta huuled tasakeste.

13. Lõpp.

Nastad oliwad sellest ajast saadik mööda läinud.

Ühel päewal teatas Katarina kloostri teener abti Deototusele, et üks haige naisterahwas ennast ristida tahta lasta, enne kui surm teda ära kutsub. Deototus las'is ta kloostri kirikusse kanda ja wõttis püha talituse ette.

Raami peal hingas tasakesti üks naisterahwas. Abt waatas iseäranis terawalt tema peale: wõera riided oliwad talle tuttawad ja tuletasiwad talle mõndagi minewikust meelde. See oli üks naine waeke kannataja rahwa seas, mis abti siudames kaastundmust äratas. Wägewalt mõjusiwad ta sõnad haigesse, milledega ta teda risti usus õpetas, et siis ristimisefatramenti wastu wõiks wõtta. Ristitaw tõusis raami peal istukile, waatas ükfilmi oma ristija otja, nagu tahaks ta iga sõna ahnelt enese hingesse neelata, mis püha mehe suust woolasiwad.

Kui ta oma püha toimetuse lõpetanud ja önnistades käed naisterahwa pea peale pani, langes see häliste heleda karjatamisega tagasi. Ta katsus ennast weel kord üles ajada, aga jõud oli otsas. Ta näo ümber lehwis önnelik naer ja ta huulte peal wäriwes üks sõna, mis abti ära ehmatas.

„Uudu!“ luges ta sealt, mida wäriwejad huuled enam

wälja rääkida ei jõudnud. Nüüd langes korraga nagu kate abti filmade eest: ta tundis seda naisterahwast — see oli Suule, tema muistne armuke. Ja Suule oli ka teda ära tundnud. Jällenägemise rõõmus tõstis ta nõrgalt oma wäriseja käe üles. Abt mõistis, mis see pidi tähendama. Ta hakkas joojalt jellest kinni, pigistas teda oma huulte wastu ja rääkis taja:

— Suule, kas ja annad mulle andeks, et ma sinu wastu truudust olen murdnud — kas ja oled minuga leppinud?

Suule naeratas waitsest. Ta näost oli andeksandmine ja leppimine lugeda. Rõneleda ei saanud ta enam. Ta hing lendas oma mullasest majast üles igawese õnuse ja rahuriiki, kus kõik waewad ja hädad lõpnud on.

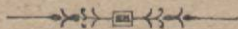
Jälle läksiwad aastad mööda, kui lludu, kes oma ristimise järele kloostriisse oli astunud ja seal warsti Deototuse nime all eestseisjaks walitud, ühel ilusal pühapäewa hommikul oma kloostri aias kõndis ja surma kella kuulis, mille heal haledaste üle mere lainete kostis. Raske, äraseletamata rõhuv tundmus litjus ta rinda raskeste. Nii kaebawalt ei olnud kella healed weel ialgi ta kõrwu kostnud, kui täna, kus kõik kewadilises õnnes ja rõõmus ta ümber hiilgas ja säras.

— Meie kloostri abtinna on surnud! teatas üks kerjaja munk kloostri hoowi tules.

— Meeta surnud! rääkis Deototus kohkudes. Ta jalad ei suutnud enam edasi astuda ta keha hakkas wäriseema — ta wõttis külma kiwipingi peal aset. Ilma liigutamata kui kiwihammas istus ta seal ja kuulas kellade haledaid helinaid.

— Kui nad jälle helisewad, siis ei tuisu mu süda enam, rääkis ta ühe toonilijelt.

Ja nad helisewad warsti jälle niisama haledalt ja kaeblikult — ja tema süda ei tuisunud ka enam. Pikas leinarongis wiiswad Katarina kloostri mungad oma ülema surnukeha Nikolai kirikuse, kus tema põrn ta wiimast soowi mööda Meeta kõrwale puhkama pandi.

P. Erna raamatu kaupluse

kuluga Rakweres on weel ilmunud ja sealt samast üksikult ja hulga wiisi, kui ka teistest Gesti raamatu kauplustest ning ümberrändawate kaupmeeste käest saada:

1. Päris ja prii. Gesti rahwa pärisorjuse ajalugu tema algusest lõpuni kirjutanud A. Saal. S. 35 kop.
2. Wirukannel II. anne. Jakob Liiwi laulud.
Hind 20 kop.

Pea saawad ka ilmuma:

3. Sulgloomade kaswataja, kirjutanud Talljärw.
4. Lühike Wenekeele grammatika Wene-Gesti sõnastikuga M. Wolperi „Русская рѣчь I ja II“ ande kohta kokku seadnud N. Erna.
5. Väike jutluse raamat iga päiwaseks tarwituseks. M. J. Eisen.
6. Laste külaline. A. Saal.

